

Pracuję z klasą

Warsztaty filmowe *Psychologia w kinie*

50	M A M K L A S Ę	0,0
30	D Z I A Ł A M W G R U P I E	0,1
25	Q P U Z	0,2
20	P N	0,3
15	X E	0,4
10	N M	0,5
5	S O V	0,6
0	T B C a	0,7

Szkoła dobrych rozwiązań

Rzetelna i konkretna wiedza, skuteczne i kompleksowe narzędzia wspierające proces nauczania, a także możliwość podnoszenia swoich kompetencji – to dziś niezbędny każdy dyrektora i nauczyciela. Nie jest dziś łatwo sprostać stale rosnącym wyzwaniom, jednak z programem „Szkoła dobrych rozwiązań” jest to możliwe.

Program koncentruje się na trzech obszarach pracy dyrektora szkoły

- 1** Zarządzanie szkołą (systematyczna aktualizacja wiedzy w zakresie prawa oświatowego, obsługa nowego procesu dotacyjnego dla szkół, zapewnienie nauczycielom odpowiednich warunków organizacyjnych do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych, pomoc w rozwoju zawodowym nauczycieli, wyposażenie szkoły w odpowiednie narzędzia do zarządzania biblioteką szkolną, kadrami oraz finansami).
- 2** Monitorowanie postępów uczniów (weryfikacja poziomu realizacji podstawy programowej, wsparcie nauczycieli oraz uczniów w przygotowaniu do egzaminów zewnętrznych).
- 3** Rozwój zawodowy obejmujący:
  - a) kompetencje lidera (przywództwo, motywowanie pracowników, komunikacja wewnętrzna, dialog z pracownikami szkoły, zarządzanie zmianą),
  - b) kompetencje menadżera (zarządzanie kadrami oraz zasobami szkoły, efektywna organizacja własnej pracy),
  - c) kompetencje związane z wprowadzaniem dobrych praktyk w szkole (mądre wprowadzanie nowych technologii, promocja i reklama szkoły, tworzenie przestrzeni do rozwoju pasji nauczania i uczenia się).

Szkoła dobrych rozwiązań DLA NAUCZYCIELA

Praca współczesnego pedagoga nie ogranicza się wyłącznie do uczenia. Wciela się on również w rolę wychowawcy, psychologa, autorytetu i przewodnika. Do jego ważnych zadań należy także kontrolowanie poziomu i efektywności nauczania oraz stały rozwój kompetencji zawodowych. Nauczycielom, którzy przystąpią do programu „Szkoła dobrych rozwiązań”, oferujemy pomoc w codziennej pracy.

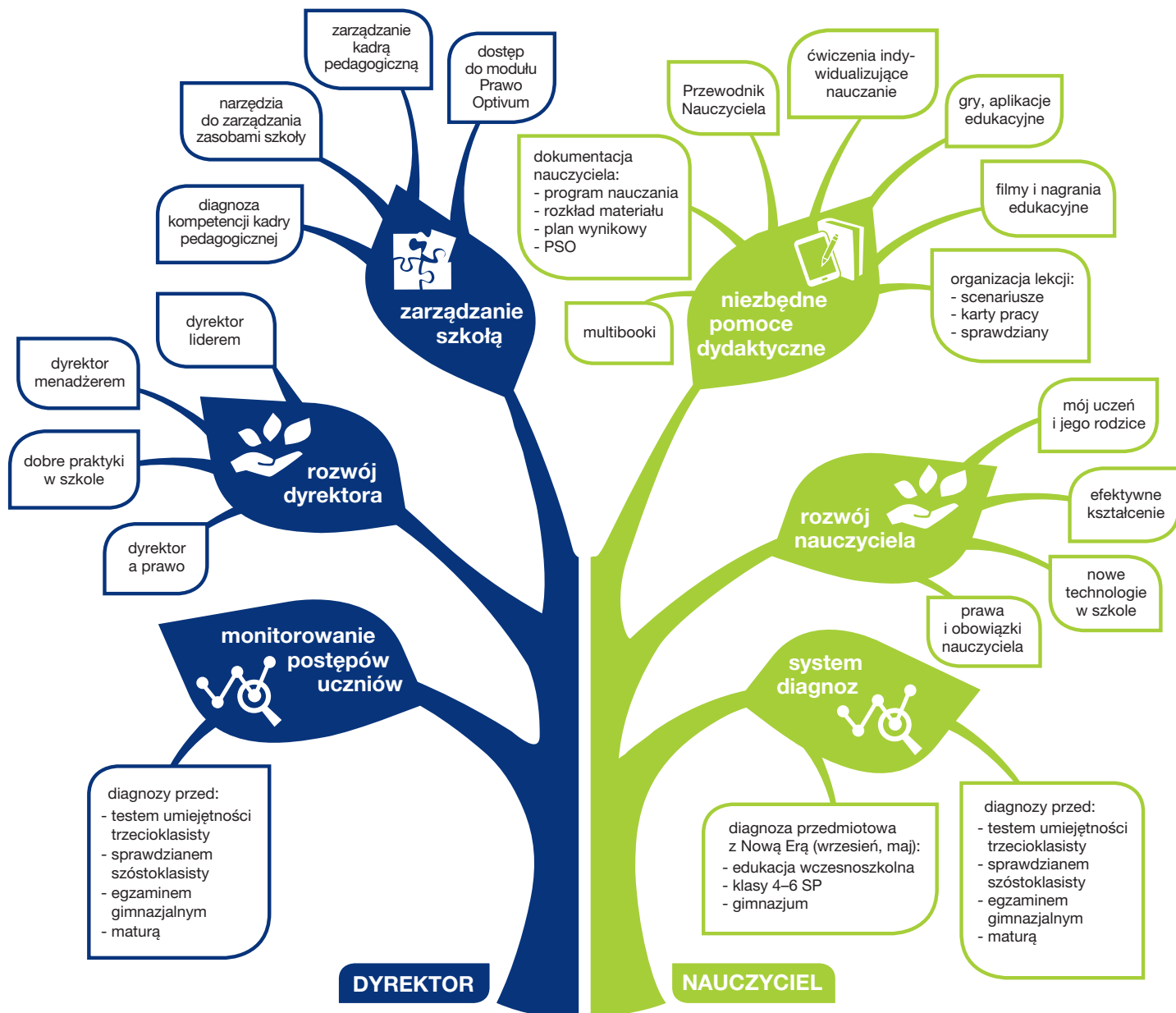
Program obejmuje trzy obszary pracy nauczyciela

- 1** Nowoczesna metodyka nauczania (dobór odpowiednich metod i form kształcenia, wykorzystanie pomocy dydaktycznych, motywowanie uczniów do nauki, efektywna organizacja własnej pracy).
- 2** Pomiar efektywności nauczania (ocena poziomu realizacji wymagań podstawy programowej, monitorowanie indywidualnych postępów ucznia, wdrażanie programów naprawczych, pomoc w przygotowaniu ucznia do egzaminów zewnętrznych).
- 3** Rozwój zawodowy (rozwój kompetencji wychowawczych, w tym wiedzy o etapach rozwoju współczesnego ucznia, skuteczny dialog z rodzicami, stosowanie nowoczesnych metod kształcenia, praca z nowymi technologiami w szkole, poszerzanie wiedzy na temat zmian w oświacie).

Komplet narzędzi do codziennej pracy

Wydawnictwo Nowa Era stworzyło unikatowy program edukacyjny, którego celem jest wsparcie dyrektorów i nauczycieli w codziennej pracy oraz na drodze zawodowego rozwoju. Uczestnicy programu uzyskują dostęp do kompletnego zestawu narzędzi edukacyjnych i pomocy dydaktycznych, a także do nowoczesnych platform diagnostycznych, bogatej oferty kursów rozwojo-

-wych oraz przykładów dobrych praktyk szkolnych. Zapewniamy także Państwu możliwość współpracy z najlepszymi specjalistami w dziedzinie edukacji. Poszczególne elementy tworzące program „Szkoła dobrych rozwiązań” przedstawia poniższa infografika.

Zobacz więcej na www.nowaera.pl

Każda szkoła jest inna – każdy dyrektor i każdy nauczyciel potrzebuje nieco innych rozwiązań, najlepiej dostosowanych do potrzeb jego uczniów i preferowanych metod pracy.

Nowa Era oferuje szkołom bogaty wybór rozwiązań, dzięki którym można skutecznie i ciekawie uczyć, monitorować postępy uczniów, dobrze organizować pracę szkoły i dbać o rozwój zawodowy kadry pedagogicznej.

atlasy

zbiory zadań

zeszyty
wyrównawcze

repetytoria

DOBRYCH ROZWIĄZAŃ

UCZEŃ

NAUCZYCIEL

system
diagnoz

rozwój
nauczyciela

niezbędne
pomoce
dydaktyczne

- Przewodniki Nauczyciela
- dokumentacja nauczyciela
- scenariusze, karty pracy i sprawdziany
- multibooki
- filmy i aplikacje edukacyjne

Uczę, wychowuję, rozwijam się!

Skuteczne radzenie sobie z wyzwaniami wychowawczymi, z którymi styka się współczesna szkoła, wymaga nie tylko wiedzy i praktyki pedagogicznej, ale przede wszystkim systematycznego rozwijania umiejętności z zakresu psychologii. Program *Pracuję z klasą* to kompleksowa odpowiedź na potrzeby nauczycieli.

Program ***Pracuję z klasą*** wspiera nauczycieli w pełnieniu funkcji wychowawcy oraz rozwijaniu warsztatu pracy. Do współpracy przy jego tworzeniu i re-alizacji zaprosiliśmy ekspertów z doświadczeniem w pracy nauczycielskiej, znających realia i trud pracy w szkole. Są wśród nich zarówno specjaliści z ośrodków uniwersyteckich, jak i praktycy – psycholodzy, dyrektorzy, pedagodzy, którzy na co dzień zajmują się wzmacnianiem kompetencji nauczyciela-wychowawcy. Dzięki takiej współpracy mamy pewność, że nasz program przynosi nauczycielom najlepsze wsparcie i spełnia ich oczekiwania.

Wizytówką programu są **warsztaty filmowe** organizowane w całej Polsce we współpracy z Nowymi Horyzontami Edukacji Filmowej. Spotkania odbywają się w kinach, w sobotnie przedpołudnia i są okazją do refleksji, wymiany poglądów, konfrontacji nowych pomysłów, a przede wszystkim – do zdobycia wiedzy, którą można szybko zastosować w codziennej pracy. Niewątpliwą pomocą w tym procesie jest biuletyn „Pracuję z klasą” wydawany w każdej edycji

warsztatów. Zawiera on m.in.: artykuły, porady oraz scenariusze lekcji do pracy z uczniami.

Strona **www.pracujezklasa.pl** to baza wiedzy o programie. Zamieszczamy tam wszystkie publikacje ukazujące się w ramach Pracuję z klasą (w zakładce Czytelnia). Są tam również materiały z dziedziny psychologii publikowane w magazynie „Twoja Nowa Era” oraz biuletynach internetowych. Nauczycieli, którzy chcą podnosić swoje kompetencje wychowawcze, którzy poszukują rozwiązań wielu trudnych sytuacji, zachęcamy do korzystania z tego wsparcia.

Siądma edycja warsztatów filmowych podejmuje temat pracy wychowawczej w kontekście relacji nauczyciela z grupą, ale także jego funkcjonowania w grupie innych nauczycieli. Warsztat zawiera praktyczne wskazówki dotyczące budowania relacji z zespołem klasowym jak i innymi nauczycielami w typowych sytuacjach szkolnych.

Spotkania filmowe

programu *Pracuję z klasą*

Jakie tematy poruszamy?

Jesień 2009 – Profilaktyka przemocy w szkole na podstawie filmu *Męska sprawa*

- przyczyny, objawy i skutki przemocy rówieśniczej i przemocy w rodzinie
- umiejętność diagnozowania objawów przemocy
- obowiązki i możliwości działania nauczyciela, gdzie można znaleźć wsparcie

Wiosna 2010 – Budowanie autorytetu na podstawie filmu *Klasa*

- asertywność w kontekście świadomego komunikowania swoich potrzeb i emocji
- inteligencja emocjonalna – znajomość własnych emocji, kierowanie emocjami
- rozpoznawanie emocji u innych (empatia)

Zima 2010 – Praca metodą projektu na podstawie filmu *Rytm, to jest to!*

- praca metodą projektu
- siła odpowiedniej motywacji uczniów
- utrzymanie dobrych relacji w grupie

Zima 2012 – Jasna i ciemna strona internetu na podstawie filmu *Sala samobójców*

- objawy depresji
- dlaczego wirtualny świat jest atrakcyjny dla młodych ludzi
- cyberprzemoc – jak reagować
- jak budować dobre relacje z uczniem

Zima 2012 – Konflikty są twórcze! na podstawie filmu *Rzeź*

- podstawowe zasady prowadzenia negocjacji
- techniki radzenia sobie z trudnymi rozmówcami

Wiosna 2014 – Słowa, które dają moc! na podstawie filmu *Pan od muzyki*

- jak rola nauczyciela i ucznia wpływa na relacje w szkole
- jak oczekiwania nauczycieli wpływają na osiągnięcia uczniów

Wiosna 2015 - Mam klasę. Działam w grupie! na podstawie filmu *Carte Blanche*

- wychowawca – cele pracy wychowawczej, plusy i minusy różnych stylów wychowawczych, różne metody oddziaływania;
- grupa – warunki powstania grupy, etapy rozwoju grupy i wynikające z nich konflikty, sposoby radzenia sobie z oporem grupy, wpływ grupy na zachowanie jednostek

Wszystkie materiały dedykowane tematом warsztatów filmowych dostępne są na www.pracujezklasa.pl

Fot. z filmu *Męska sprawa*,
reż. Sławomir Fabicki,
dystrybucja: Kino Świat

Fot. z filmu *Klasa*,
reż. Laurent Cantet,
dystrybucja: SPI International Polska

Fot. z filmu *Rytm, to jest to!*,
reż. Thomas Grube, Enrique Sanchez Lansch,
dystrybucja: Against Gravity

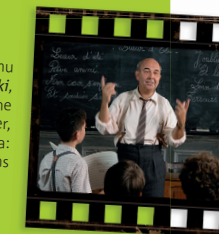
Fot. z filmu *Sala samobójców*,
reż. Jan Komasa,
dystrybucja: ITI Cinema

Fot. z filmu *Rzeź*,
reż. Roman Polański,
dystrybucja: Kino Świat

Fot. z filmu *Pan od muzyki*,
reż. Christophe Barratier,
dystrybucja: Monolith Films

Fot. z filmu *Carte Blanche*,
reż. Jacek Luskiński,
dystrybucja: Kino Świat

Kolory osobowości

„W bezbarwnym życiu przegląda się człowiek bez twarzy”

Ten cytat otrzymałam w dniu ukończenia szkoły podstawowej. Wtedy jeszcze podstawówka kończyła się na ósmej klasie. Zdanie starannie wpisane było do książki, którą otrzymałam od wychowawczynie. Nasza klasa spędziła z nią cztery lata. Nauczycielka miała na imię Małgorzata i była jednym z tych ludzi, którzy mnie ukształtowali. A cytat towarzyszy mi w różnych momentach życia. Dzisiaj przypomniał mi się, gdy rozpoczynałam pracę nad artykułem, który czytasz, skłaniając mnie do refleksji dotyczącej osobowości w kontekście pracy wychowawcy i nauczyciela.

Czym jest osobowość?

Patrząc na różne opracowania dotyczące psychologii osobowości, możemy przyjąć, iż osobowość to zespół względnie trwałych cech, dyspozycji, właściwości człowieka, które odróżniają go od innych jednostek i nadają pewną spójność jego zachowaniu. Jest to też pewien charakterystyczny sposób reagowania człowieka na środowisko, w którym funkcjonuje, oraz sposób wchodzenia w interakcje z tym środowiskiem. Ogólnie rzecz ujmując, to określony sposób prezentowania się światu i wchodzenia z nim w interakcje. Patrząc na wychowawców, nauczycieli, na dwóch różnych biegunach osobowościowych będą stali: główny bohater filmu „Carte Blanche” oraz pani z zerówki, która zakleja swoim podopiecznym usta, żeby nie rozmawiali...

Do rozmawiania i myślenia o osobowości potrzebujemy odpowiednich słów. Psychologowie od lat zajmują się nazywaniem, opisywaniem, rozumieniem osobowości, ale... nie jest to ani proste, ani łatwe. Mimo to zachęcam do pomyślenia o osobowości w kontekście kolorów.

Jung

Jest wiele różnych typologii osobowości, które powszechnie używane są w nowoczesnym świecie. Jedną z bardziej znanych opiera się na teorii osobowości Carla Gustava Junga, szwajcarskiego psychiatry i psychologa. Jest on ojcem słów: ekstrawersja, introwersja, nieświadomość zbiorowa, archetyp, synchroniczność. Jego teoria umożliwia opisanie osobowości człowieka poprzez

określenie jego dominujących funkcji w trzech opisanych przez Junga wymiarach: ekstrawersja – introwersja, percepcja – intuicja oraz myślenie – odczuwanie.

Co to dokładnie znaczy? Już śpieszę z wyjaśnieniem:

– **introwersja i ekstrawersja** - sposób, w jaki reagujemy na zewnętrzne i wewnętrzne doświadczenia;

– **myślenie i odczuwanie** – sposób, w jaki podejmujemy decyzje;
– **doznania (percepcja, wrażenia) i intuicja** – sposób, w jaki absorbujemy i przetwarzamy informacje.

Wymiary

Patrząc trochę głębiej na charakterystyki poszczególnych wymiarów, pomocne będzie krótkie zestawienie:

Introwersja	Ekstrawersja
cichy obserwujący analizujący chroniący prywatność z dystansem ostrożny refleksyjny głęboki	rozmowny zaangażowany wesoły ostentacyjny wygadany śmiały aktywny otwarty

„Ekstrawertyk nastawiony jest bardziej na zewnątrz, kieruje się uznawanymi przez koletyw normami, zgodnymi z duchem czasu itd., natomiast zachowanie introwertyka określane jest głównie przez czynniki subiektywne”.

Jolande Jacobi, 1940

Myślenie	Odczucia
formalny bezsronny konkurujący przedmiotowy obiektywny poprawny	nieformalny rozważający troskliwy podmiotowy, zaangażowany zgodny

Myślenie – odczuwanie

„Obie te funkcje (przyp. red. – myślenie i uczucia) są określane jako racjonalne, ponieważ obie posługują się wartościowaniem: myślenie ocenia przez poznanie z punktu widzenia: prawdziwe – fałszywe, a uczucie za pośrednictwem emocji z punktu widzenia: przyjemne – nieprzyjemne”.

Jolande Jacobi, 1940

Doznania

konkretny
praktyczny
precyzyjny
rzeczowy
konsekwentny
skoncentrowany na tym, co tu i teraz

Intuicja

globalny
wizjonerski
peten inspiracji
abstrakcyjny
nieszablonowy
skoncentrowany na wyobraźni,
na przyszłych możliwościach

Percepcja (przy. red. – doznania) ujmuje rzeczy takimi, jakimi one są, a nie inaczej. Intuicja także »postrzega«, nie tyle jednak za pomocą świadomego aparatu zmysłów, ile dzięki swej zdolności nieświadomego »wewnętrzne postrzegania« możliwości, które kryją się w rzeczach”.

Jolande Jacobi, 1940

Wiedząc już nieco więcej na temat teorii Junga, możemy przejść do wspomnianych kolorów.

Kolory

Żeby sprawę z osobowością trochę uprościć, posłużymy się barwami i wyodrębnimy 4 energie kolorystyczne będące wynikiem kombinacji preferencji, o których pisał Jung

- **Chłodny Niebieski;**
- **Kojący Zielony;**
- **Stonczony Żółty;**
- **Ognisty Czerwony.**

Każdej z tych energii możemy przypisać konkretne charakterystyki człowieka. I tak:

- **Chłodny Niebieski** – ostrożny, obiektywny, odosobniony;
- **Kojący Zielony** – wyciszony, spokojny, łagodzący konflikty;
- **Stonczony Żółty** – optymistyczny, ruchliwy, podnoszący na duchu, pogodny;
- **Ognisty Czerwony** – stanowczy, odważny, asertywny, wymagający.

Każdy z nas ma dostęp do tych czterech energii, i zwykle jest tak, że jedna bądź dwie górują nad pozostałymi, nadając nam charakterystyczny koloryt.

W życiu zdarza się tak, że niekiedy mamy dobry dzień, a czasami zupełnie kiepski. Wtedy też uruchamiamy inne charakterystyki poszczególnych kolorów.

W dobrym nastroju:

- **Niebieski będzie:** ostrożny, precyzyjny, rozważny, dociekliwy, oficjalny;
- **Czerwony będzie:** rywalizujący, wymagający, zdeterminowany, o silnej woli, zdecydowany;
- **Żółty będzie:** towarzyski, zaangażowany, entuzjastyczny, ruchliwy, otwarty;
- **Zielony będzie:** troskliwy, opiekuńczy, empatyczny, cierpliwy, wyciszony.

W kiepskim nastroju:

- **Niebieski będzie:** podejrzliwy, zimny, z rezerwą, nadąsany, niezdecydowany;
- **Czerwony będzie:** napastliwy, kontrolujący, nietolerancyjny, apodyktyczny, porywczy;
- **Żółty będzie:** pobudliwy, nierozważny, niedyskretny, przesadny, zapalczywy;
- **Zielony będzie:** uparty, zawzięty, zobojętniały, zamknięty, zależny.

Przeciwieństwa

Patrząc na kolory, istnieje pewna prawidłowość. Każdy człowiek jest wyjątkowy i niepowtarzalny! Żadna teoria typów bądź zachowań nie wyjaśnia wszystkich postaw czy motywów działania ludzi, bo psychika jest znacznie bardziej skomplikowana.

Szybkie zadanie

Zadajmy sobie pytania:

- Jaki typ osobowości reprezentuję?
- Która z energii jest dla mnie bliższa?
- Jakich charakterystyk używam wystarczająco często, a jakich unikam?
- Pomyślmy chwilę nad osobami, z którymi jesteśmy w relacji. Jakie charakterystyki ich opisują?

W kolejnym kroku, by lepiej z nimi budować relacje i lepiej się komunikować, warto, dopasować swój styl funkcjonowania do drugiej osoby, ponieważ dzięki temu osiągniemy lepsze efekty. Aby to zrobić, odpowiedzmy na kilka pytań:

- Czego mogę robić więcej?
- Czego mogę robić mniej?
- Co mogę zacząć robić?
- Co mogę przestać robić?
- Co mogę robić inaczej?

...żeby w większym stopniu dopasować się do drugiej osoby.

Dopasowanie

Dlaczego piszę o dopasowaniu się do drugiej osoby? Ponieważ popełniamy wciąż ten sam błąd – chcemy, żeby to inni do nas się dopasowali, i często doznajemy różnych rozczarowań w związku z tym, iż wysiłki nie przynoszą spodziewanych rezultatów. Dlatego warto zrobić coś innego i dopasować się do drugiej osoby.

Gdy już znamy charakterystykę drugiej osoby, by dopasować się do niej
– możemy korzystać z poniższych rad:

Energia Niebieska

Tak:

- bądź precyzyjny i dokładny,
- opieraj się na faktach,
- daj mi dane,
- dobrze wykorzystuj czas,
- planuj i dziel zadania,
- analizuj alternatywy („ostrożność i rozsądek”),
- dowiedz swoich kompetencji („wiarygodność eksperta”),
- wybieraj pisemną prezentację,
- pokazuj, jaką drogą doszedłeś do wniosków,
- ograniczaj ryzyko.

Nie:

- nie mów o oczekiwaniach i emocjach – męcz mi to,
- nie naciskaj na podjęcie przeze mnie decyzji – potrzebuję na to czasu.

Energia Czerwona

Tak:

- przechodź szybko do sedna sprawy,
- oszczędzaj czas,
- bądź kompetentny,
- skup się na efektach i rezultatach, natychmiast pokazuj możliwe opcje działania
- i możliwe konsekwencje,
- daj się poznać jako godny zaufania i szybki,
- daj mi kontrolę nad spotkaniem i możliwość decydowania,
- bądź przygotowany do spotkania,
- udzielaj faktycznych, konkretnych informacji,
- pokaż, co mi da twoje rozwiązanie w kontekście mojego problemu,
- koncentruj się na zadaniu,
- przedstaw mi kilka opcji, tak bym mógł wybrać, wspieraj moje cele.

Nie:

- nie rozuwlekaj,
- nie przymuszaj,
- nie ograniczaj.

Energia Zielona

Tak:

- myśl o relacjach i prawach innych ludzi,
- okaż mi swoje zainteresowanie,
- spokojnie dowiedz się, jakie są moje odczucia,
- skup się na atmosferze współpracy,
- rozmawiając ze mną, zwolnij tempo,
- wykaż troskę, uprzejmość, gotowość do nawiązania bliskiej relacji,
- poszukaj dziedzin, w których podzielasz moje zdanie/przekonania,
- bądź autentyczny i wytrwały,
- wspólnie ze mną rozwiązuj problemy,
- upewnij się, że wyjaśniłśmy nieporozumienia.

Nie:

- nie stawiaj mnie pod murem,
- nie zmuszaj mnie do podejmowania ryzyka,
- nie żądaj dokonywania przeze mnie szybkich wyborów,
- nie próbuj mnie zbyć.

Energia Żółta

Tak:

- bądź wizjonerski i mów obrazowo,
- bądź elastyczny i przygotowany na niespodzianki,
- bądź dynamiczny i w różnicowany sposób prezentuj treści,
- daj mi możliwość komentowania treści i dzielenia się swoim doświadczeniem,
- bądź swobodny w komunikacji,
- doceniaj, komplementuj, okazuj zainteresowanie,
- bądź otwarty i towarzyski,
- daj mi możliwość marzeń – słuchaj, wspieraj i rozwijaj moje pomysły,
- potwierdzaj moje decyzje.

Nie:

- nie zameczaj mnie danymi i racjonalnością,
- nie bądź nudny,
- nie krytykuj mojego entuzjazmu i energii.

Zdarza się często tak, że osoby Niebieskie będą miały trudność w kontakcie z osobami Żółtymi i vice versa. Podobnie dzieje się z Czerwonymi będącymi w kontakcie z Zielonymi. Te energie po prostu nie nadają na tych samych falach i zdecydowanie częściej dochodzi między nimi do spięć. Dlatego warto wiedzieć, jaki typ energii się reprezentuje i jaki typ reprezentuje nasz rozmówca.

Energie kolorystyczne i współpraca

Patrząc na ilość interakcji, w które każdy z nas wchodzi każdego dnia, mamy świadomość, że jesteśmy zobligowani do współpracy z osobami, które są skrajnie od nas różne. Warto z tą perspektywą spojrzeć na osoby z naszego otoczenia, z którymi się komunikujemy: nauczycieli, uczniów, rodziców, swajego szefa - z którą tych osób jest nam łatwiej w relacjach, a z którą trudniej? Dlaczego jest trudniej? Jaki kolor jest charakterystyczny dla tej osoby?

Teraz zdradzę największy sekret współpracy. Jeżeli chcemy efektywnie współpracować, to najpilniejszym zadaniem jest dopasować nasze zachowanie do tego, czego potrzebują w danym momencie otaczające nas osoby. Dzięki temu wszyscy będą mogli skupić się na zadaniu zamiast na personalnych rozgrywkach.

Trzeba pamiętać, że to właśnie różnorodność poszczególnych osób sprawia, że grupa pracuje efektywnie. Wyobraźmy sobie zespół złożony z samych osób z przewagą energii niebieskiej, albo z osób z przewagą energii żółtej - na 100% nie osiągną wysokiej efektywności (natomiast na pewno będą mieć wrażenie, że się doskonale rozumieją).

Jak to się ma do rzeczywistości?

W pracy z ludźmi - czy to małymi, czy dużymi - bardzo ważna jest świadomość i samoświadomość. Możemy kontrolować tylko to, czego jesteśmy świadomi, a to czego nie jesteśmy - ma kontrolę nad nami. Warto zatem dobrze poznać siebie, ponieważ pozwoli to w większym stopniu pozytywnie oddziaływać na otaczających

nas ludzi i świat. Znając swój „kolor” i rozpoznając „kolor” drugiej osoby, będzie nam łatwiej mówić tym samym językiem, będziemy mieć większy wpływ na jakość łączących nas relacji oraz na osiągnięte przez nas cele edukacyjne i życiowe.

*materiał powstał na podstawie typologii Insights Discovery.

Olga Rzycka - coach, trener i psycholog z ponad 15-letnim doświadczeniem w pracy związanej z szeroko pojętym rozwojem: poszczególnych jednostek, grup oraz całych zespołów funkcjonujących w firmach. Jest wykładowcą w Szkole Głównej Handlowej oraz autorem książek przeznaczonych dla biznesu. Posiada międzynarodowy certyfikat International Coach Community ICC, jest członkiem The International Association of Coaches. Od długiego czasu zgłębia tajniki szeroko rozumianego rozwoju osobistego i jego związku z osiągnięciem celów biznesowych. Tworzy autorskie projekty rozwoju kadry menedżerskiej. Wartością dla niej w tym co robi jest: rozwój, zmiana, doskonalenie, towarzyszenie ludziom. W pracy z ludźmi skupia się na efektywności i osiągnięciu wyznaczonych celów - w połączeniu z potrzebami, wartościami, i dbałością o relacje międzyludzkie.

www.olgarzycka.com, olga.rzycka@d4e.eu

JAK BYĆ DOBRYM WYCHOWAWCĄ?

Jednym z częstych motywów wyboru drogi zawodowej jest tak zwana romantyczna wizja zawodu, powstała na bazie doświadczeń z przedstawicielem danej profesji, który był dla nas wzorem albo mistrzem. Niekoniecznie musi to być realna osoba. Kino i literatura dostarczają nam archetypów wybitnych nauczycieli, przewodników i wychowawców, na których moglibyśmy się wzorować. Wystarczy wspomnieć filmy „Buntownik z wyboru” albo „Stowarzyszenie Umartych Poetów”.

Autor: Dawid Bałutowski

Pomyśl o wychowawcy, który jest lub był dla ciebie wzorem, który w wyjątkowy sposób pełnił swoją rolę, tak że chciało się podążać za nim i czerpać z jego mądrości. Możesz pomyśleć o realnej osobie, ale też o fikcyjnej postaci. Jeśli nie masz takich doświadczeń, stwórz w wyobraźni obraz wyjątkowego wychowawcy. Weź kartkę, narysuj duże koło i podziel je na 8 części. W każdej z nich napisz jedną cechę lub kompetencję, która charakteryzuje twój wzór wychowawcy i czyni go tak wyjątkowym.

Spójrz na listę i zastanów się, w jakim stopniu posiadasz te cechy i umiejętności. Postaraj się uczciwie ocenić je w skali od 1 do 10, gdzie 1 to absolutny brak danej cechy, a 10 to poczucie, że posiadasz ją w maksymalnym stopniu. Zakreśl każdy z fragmentów koła kolorowym flamastrem w stopniu odzwierciedlającym liczbę przyznanych sobie punktów (np. 6 pkt to około 60% fragmentu odzwierciedlającego daną cechę). Spójrz teraz na koło i odpowiedz sobie na kilka pytań:

- **Co mówi o tobie twoje koło kompetencji?**
- **Co cię zaskoczyło?**
- **Co cię ucieszyło?**
- **W którym obszarze można zadziałać, aby zwiększyć liczbę punktów?**
- **Co konkretnie można zrobić? Kiedy zaczniesz to robić? Co zrobisz już jutro?**

W literaturze można spotkać się z opisem wielu cech, które powinny charakteryzować dobrego wychowawcę. Niektóre z nich

są wyjątkowo wymagające. Chcę zwrócić uwagę jedynie na cztery obszary mogące stanowić filary wyjątkowego wychowawcy. Są to: autentyczność, szacunek, konsekwencja i zaufanie.

AUTENTYCZNOŚĆ

Jedna z uczennic w trakcie warsztatów rozwijających inteligencję emocjonalną opowiedziała pewną historię. Jej wychowawczyni postanowiła na lekcji wychowawczej poruszyć temat emocji i nauczyć dzieci ich wyrażania. Mówiła pięknie o tym, że emocje są naturalne i pojawiają się w różnych sytuacjach. Że emocje negatywne – kiedy ich nie komunikujemy – mogą przejąć nad nami kontrolę i pchnąć nas do zachowań impulsywnych. Następnie przeszła do schematu konstruktywnego wyrażania negatywnych emocji. W pewnym momencie jednak przerwała i spoglądając na jedną z uczennic wrzasnęła: „Kasiu, czy ty jesteś normalna!? Ile razy mam mówić, żebyś się nie huśtała na krześle!? Głucha jesteś!?”.

Jak myślisz, czego nauczyli się uczniowie o wyrażaniu emocji? I co zostanie im w pamięci – teoria przedstawiona przez nauczycielkę czy żywy przykład „niezastosowania” jej w praktyce?

Kompetencji, postaw i zachowań uczymy się w ogromnym stopniu na drodze modelowania, czyli obserwowania i naśladowania zachowań osoby, która służy nam za wzór. Poprzez modelowanie – obserwując naszego instruktora – uczymy się tańczyć, przyglądając się i przysłuchując zaś naszym rodzicom – nabieramy nawyków komunikacyjnych. Dlatego efektywny

wychowawca musi pamiętać, że dla uczniów ważniejsze będą zachowania wychowawcy, a nie jego deklaracje. Chcesz nauczyć dzieci idei sprawiedliwości – postępuj sprawiedliwie. Pragniesz, aby odnosiły się do siebie z szacunkiem – szanuj je. Marzysz, żeby były punktualne – nie spóźniaj się na zajęcia. Taka pełna spójność postaw oraz zachowań z deklarowanymi wartościami i oczekiwaniami nauczyciela względem uczniów jest jednym z podstawowych czynników składających się na jego autentyczność.

Pewna przypowieść mówi, że do mędrca przysłała kobieta z dzieckiem. „Panie, mój syn je masę stodyczy i nic do niego nie przemawia. A to przecież takie niezdrowe! Wytłumacz mu, proszę, że nie powinien tego robić”. „Hm – mruknął mędrzec – przyjdź z nim ponownie za dwa tygodnie”. Matka zrobiła, jak kazał – wróciła za 14 dni. Wtedy mędrzec w pięknych słowach i z wielkim zapamiętaniem nakłonił chłopca do porzucenia słodkiego nałogu. Matka, dziękując mistrzowi za okazaną pomoc, zapytała: „Panie, powiedz, dlaczego kazałeś nam wrócić za dwa tygodnie i zwlekąłeś z pomocą?”. „Dlatego, że dwa tygodnie temu jeszcze sam jadłem stodycze”.

Autentyczność to również ujawnianie się jako osoba. Nie – posąg, niedostępny profesjonalista, lecz człowiek ze swoimi mocnymi stronami i wspaniałymi zaletami, ale też wadami, śmiesznościami i gorszymi dniami. Nie ma nic złego w tym, że nauczyciel się pomyli albo że nie zna odpowiedzi na pytanie (pod warunkiem że taka sytuacja nie powtarza się zbyt często). Nie warto próbować tego ukrywać, bo obróci się to przeciwko nam.

Wzięcie odpowiedzialności za własne błędy nie tylko wzmacnia naszą autentyczność, ale jest też przejawem siły i pewności siebie.

SZACUNEK

Drugim elementem kluczowym dla autorytetu wychowawcy jest szacunek dla podmiotowości ucznia i traktowanie go w partnerski sposób. To o tyle trudne, że jedną z ról nauczyciela jest ocena postępów ucznia. Nikt nie lubi być oceniany – wyzwala to w nas naturalny opór i chęć buntu (zwłaszcza, gdy oceny nie pokrywają się z naszą opinią o sobie). Dlatego tym ważniejsze jest, aby wychowawca nie postugiwał się ocenami w większym stopniu niż jest to absolutnie konieczne. Mamy taką tendencję, żeby odnosząc się do tego, co nasz podopieczny zrobił, definiować go jako osobę. Kiedy uczeń przeszkadza, mówimy „jesteś niegrzeczny”, gdy wdał się w bójkę – „jesteś agresywny”, a jak się nie uczy – „jesteś leniwy”. Żaden z tych sądów nie jest uprawniony. Po pierwsze: wzbudza reakcję obronną i wcale nie motywuje do zmiany zachowania, po drugie: jest nieprawdziwy. Czy rzeczywiście uczeń jest niegrzeczny we wszystkich sytuacjach i w każdej relacji, w jakiej się znajduje? Czy może tylko zdarza mu się zachowywać w sposób niegrzeczny? Kiedy ktoś nam mówi, jacy jesteśmy, pojawiają się negatywne emocje. Gdy ktoś nam zwraca uwagę na nasze zachowanie, może zrodzić się refleksja i chęć zmiany. **Doskonałym narzędziem wychowawczym do komunikowania naszych**

reakcji na zachowanie dziecka jest komunikat „ja”. Zwracamy w nim uwagę na to, co uczeń zrobił, jak to na nas wpłynęło, jakie konsekwencje niesie jego zachowanie, i jasno komunikujemy nasze oczekiwania. Na przykład „Jasiu, od pięciu minut rozmawiasz. Przeszkadza mi to, bo nie mogę skupić się na lekcji. Proszę, zacznij mnie słuchać”.

Pomyśl teraz, ile razy na spotkaniach z rodzicami ucznia rozmawialiście o tym, jak sumiennie się uczy, jak dobrze się zachowuje, jakie postępy uczynił. A jak często mówiliście o trudnych zachowaniach ucznia, które wymagają zmiany? Czasem jest tak, że grzeczne zachowania i dobre wyniki w nauce są czymś, czego od uczniów się wymaga, więc nie ma za co ich chwalić. Zaczynamy rozmawiać dopiero wtedy, gdy coś dzieje się nie tak. Kompetentny wychowawca pamięta, że dobra relacja bazuje na docenianiu i wspieraniu w większym stopniu niż na krytyce. Koncentruje się więc on na tym, co dobre i co warto utrwałać. I podobnie – jak w przypadku komunikatu „ja” – docenia, wskazując konkretne zachowania, umiejętności bądź cechy, które zasługują na uznanie. Nie posługuje się generalizowaniem typu: „jesteś wspaniały”, „jesteś doskonałym uczniem”, „jesteś kochana”. Ten błąd często popełniają rodzice, którzy pompują dzieci pustymi frazesami,

tworząc samoocenę wydmuszkę: „Jestem wspaniały, bo jestem”. Dziecko, aby osiągnąć sukces w przyszłości, musi mieć oparcie w świadomości własnych mocnych stron i zasobów, które będzie mogło wykorzystać, stawiając czoło „dorostej” rzeczywistości.

Jeśli chcemy wzmacniać pozytywne zachowania, jednocześnie zwracając uwagę na obszary do zmiany, warto skorzystać z informacji zwrotnej w formie tzw. kanapki:

- pierwsza warstwa to informacja na temat tego, co jest mocną stroną ucznia, co warto docenić i wspierać; jak zwykle odnosimy się do konkretnych zachowań;
- środek kanapki stanowi obszar do zmiany, na który możemy zwrócić uwagę na przykład za pomocą komunikatu „ja”;
- wierzch kanapki stanowi pozytyw-

na wizja zmiany: co dobrego przyniesie zmiana zachowania? jak przysłuży się uczniowi?

Przykładowa informacja-kanapka:

„Marto, jestem pod wrażeniem twoich ocen. W ostatnim tygodniu dostałaś trzy piątki. Martwi mnie jednak twoje zachowanie. W poniedziałek uderzyłaś Kasię, a wczoraj nazwałaś Agnieszkę idiotką. Chciałabym o tym porozmawiać. Wierzę, że jeśli uda nam się to rozwiązać i zmienisz swoje zachowanie, zyskasz na tym nie tylko

Każdy wychowawca powinien pamiętać, że dla uczniów ważniejsze będą jego zachowania, a nie deklaracje.

u nauczycieli, ale też będziesz miała lepsze relacje z klasą. Jak to wygląda z twojej perspektywy?”

Szacunek do ucznia to również uważne słuchanie tego, co ma do powiedzenia, i poważne traktowanie jego zmartwień. Kiedy dziecko zwraca się do nas z problemem, często stosujemy jeden z komunikatów, które Gordon nazywa „językiem nieakceptacji”. Wyobraź sobie, że uczeń przychodzi do ciebie zatroskany, bo właśnie rozstał się z dziewczyną. Jako nauczyciel albo rodzic chcesz mu ulżyć, mówiąc:

- „Nie ma się czym przejmować, na pewno znajdzie się inna” (zaprzeczanie uczuciom)
- „Jak to się stało? A kiedy? A jak długo byliście razem? Co ci powiedziała?” (przepytwanie)
- „A może zrobiłeś coś, co sprawiło, że nie chciała już z tobą być. Może poświęcałeś jej zbyt mało czasu” (skupianie się na trzeciej stronie)
- „Wiesz, w życiu tak już bywa. Ludzie się schodzą i rozchodzą” (odpowiedź filozoficzna)
- „Powinieneś pójść i jeszcze raz z nią porozmawiać. A jak się nie uda, to trudno, skup się na nauce, zrób dla siebie coś fajnego” (nieproszona rada)
- „A może ty chcesz być sam i nieświadomie sprawiasz, że dziewczyny cię zostawiają, żeby nie mieć poczucia winy” (amatorska psychoanaliza)
- „Ojej, biedactwo. Ty to masz pecha. Jeejku, tak mi przykro. Jak

ty sobie, dzieciątko, w życiu poradzisz?” (użalanie się)

Jak można się czuć, słysząc podobne komunikaty w trudnej dla siebie sytuacji, kiedy w grę wchodzi silne emocje? Wszystkie te reakcje umotywowane są dobrymi intencjami, ale żadna z nich nie spełnia swojej funkcji. Odciągają uwagę dziecka od trudnego doświadczenia i dewalują problem. Jeśli chcemy pomóc, najlepsze, co możemy zrobić, to wysłuchać i okazać zrozumienie. Fantastycznym narzędziem jest tutaj aktywne słuchanie, czyli wysiłek, żeby jak najlepiej zrozumieć naszego rozmówcę i stworzyć mu komfortowe warunki do nieskrępowanej wypowiedzi. Na aktywne słuchanie składa się szereg zachowań:

- umiejętne zadawanie pytań otwartych zachęcających do pogłębienia tematu;
- zachowania potwierdzające słuchanie: kiwanie głową, parakomunikaty typu „mhm”, „aha”;
- kontakt wzrokowy;
- odzwierciedlanie mowy ciała rozmówcy;
- adekwatna do sytuacji mimika;
- parafraza – powtarzanie własnymi słowami tego, co usłyszeliśmy, „Wojtku, powiedziłeś, że... Czy dobrze cię zrozumiałam?”;
- klaryfikacja – wyjaśnienie ewentualnych niejasności, np. „Nie do końca rozumiem, co miałeś na myśli, mówiąc... Czy mógłbyś mi to wyjaśnić?”.

Jest jeszcze jeden czynnik niezwykle ważny, bez którego powyższe zachowania są tylko pustymi technikami. To prawdziwe

zainteresowanie tym, co uczeń ma nam do powiedzenia. W ten sposób nie tylko go wspieramy i doceniamy, ale też sami możemy się wzbogacić. Bo: „Każdy, nawet małe dziecko, może być dla nas wspaniałym nauczycielem. Jeśli tylko damy sobie szansę odkryć, czego może nas nauczyć”.

KONSEKWENCJA

Skuteczne oddziaływanie wychowawcze nie może się obyć bez konsekwencji. Wyobraź sobie sytuację, w której mała dziewczynka prosi w sklepie mamę o zakup lalki. Mama odmawia. Dziewczynka rzuca się na podłogę i zaczyna histerycznie płakać. Mama pokonana i czerwona ze wstydu szybko kupuje lalkę i zdenerwowana wychodzi ze sklepu, szarpiąc córkę za rękę. Czego uczy się dziecko? Tego, że „nie” wcale nie musi oznaczać „nie” i że jest w stanie wpływać na dorosłych, manipulując nimi. Dziecko otrzymało nagrodę za negatywne zachowanie. Następnym razem będzie płakać jeszcze dłużej i jeszcze głośniejsze, bo to przecież działa! Gdyby mama konsekwentnie trzymała się swojej decyzji, dziecko szybko doświadczyłoby, że jego zachowania są nieskuteczne i zmieniło zachowanie, bo to się po prostu nie opłaca. Przydatnym narzędziem wpływania na zachowanie ucznia, uwzględniającym szacunek dla jego podmiotowości, jest procedura stopniowania reakcji. Kiedy uczeń robi coś, czego nie akceptujemy, stosujemy technikę, za pomocą której kilkakrotnie, coraz bardziej dyrektywnie, proponujemy mu zmianę zachowania.

Etap I – opis zachowania: „Tomku, stukasz otówkiem w ławkę. Proszę, przestań”. Często nie zdajemy sobie sprawy z naszego zachowania i samo zwrócenie na nie uwagi przynosi pożądany efekt.

Etap II – nazwanie emocji bardziej stanowczym tonem: „Tomku, wciąż stukasz otówkiem w ławkę. Przeszkadza mi to. Przestań”.

Etap III – przywołanie zaplecza, czyli określenie konsekwencji, które zastosujemy, jeżeli zachowanie się nie zmieni: „Tomku, jeśli nie przestaniesz stukać otówkiem, zabiorę ci go i przesadzę cię do pierwszej ławki”.

Etap IV – skorzystanie z zaplecza: jeśli zachowanie się nie zmieni, z żelazną konsekwencją korzystamy z zaplecza, o którym

powiedzieliśmy.

Konsekwencje tym różnią się od kary, że są jasno sprecyzowane i zapowiedziane. Uczeń zawsze ma szansę zmienić swoje postępowanie i ich uniknąć. Jeśli nie zmienia swojego zachowania, sam podejmuje decyzję o konsekwencjach, które go spotkają. Uczy się, że życie składa się z wyborów i ich konsekwencji.

ZAUFANIE

Wreszcie ostatnim czynnikiem wyróżniającym wybitnych wychowawców jest zaufanie do ucznia. Brak zaufania wymusza nadmierną kontrolę. Wychowanie polegające na kontroli sprzyja bierności, zachowaniom pozorowanym i unifikacji uczniów. Przypomina to obrazki z genialnego teledysku do „Another Brick In the Wall” grupy Pink Floyd. Metody motywacyjne oparte na stosowaniu kija i marchewki nie sprawdzają się. John Whitmore napisał: „Jeżeli traktuje się ludzi jak osły, będą oni działać jak osły. A o ile dobrze pamiętam efektywność osiołków raczej trudno uznać za porywającą... W gruncie rzeczy robią one tak mało, jak to tylko możliwe”. Zaufanie do ucznia to też wiara w jego samodzielność i wyboru. Dobry wychowawca to taki, który wspiera autonomię ucznia, a nie uzależnia go od siebie. Wyposaża go we wszystko, czego potrzebuje, a następnie pozwala iść własną drogą.

Autentyczność, konsekwencja, szacunek i zaufanie do uczniów to cechy wyróżniające wyjątkowego wychowawcę. Warto zauważyć, że zachowania składające się na te cztery obszary są dla nas naturalne, mamy je we krwi, bo są konsekwencją osobowości. Jedną z uczestniczek mojego szkolenia z zakresu komunikacji dziwiła się, ucząc się komunikatu „ja”: „To my musimy się tego uczyć? Przecież to naturalne. Ja zawsze w ten sposób się komunikuję”. Wyjątkowa empatia, zainteresowanie drugim człowiekiem i otwartość sprawiają, że rzeczywiście dodatkowy trening nie jest konieczny. Jednak większość z nas gdzieś po drodze uśpiła te cechy. Nic straconego. Jak widać w niniejszym tekście, efektywne działania wychowawcze to również stosowanie zestawu skutecznych narzędzi, które każdy z nas, po odpowiednim treningu, może zdobyć. Odrobina pokory i spojrzenie na te obszary, gdzie można troszkę podciągnąć „średnią”, otwierają drogę do osobistego rozwoju, do stawania się lepszym i bardziej skutecznym wychowawcą. ■

Dawid Bałutowski - psycholog, certyfikowany trener umiejętności interpersonalnych, coach. Posiada jedenastoletnie doświadczenie w prowadzeniu szkoleń dla pracowników oświaty i biznesu. Prelegent ponad 100 konferencji, autor książki „Jak oglądać filmy z młodzieżą. Film fabularny w psychoedukacji, terapii, profilaktyce” oraz wielu artykułów na temat kompetencji menadżerskich i interpersonalnych. Szkoli trenerów w ramach kursów i warsztatów trenerskich, a także Szkoły Trenerów Biznesu i Doradców Personalnych Pracowni Psychologicznej w Krakowie, Szkoły Trenerów Biznesu Orinoko w Opolu oraz w Wyższej Szkole Europejskiej im. Ks. Józefa Tischnera w Krakowie.

www.grupapbe.pl, dawid.balutowski@grupapbe.pl

SCENARIUSZ LEKCJI

– GODZINA WYCHOWAWCZA

45 min

Poziom edukacyjny: klasa IV-VI szkoły podstawowej

Temat: Ja w grupie

Opracowała: Natalia Banasik

Cele lekcji:

Celem lekcji jest refleksja ucznia na temat:

- przynależności do grupy i kategoryzowania
- bycia w grupie i bycia poza grupą
- spostrzegania siebie i innych, w tym siebie w grupie
- własnej odrębności i wyjątkowości

Metody i formy pracy

- karta pracy
- rozmowa
- zabawa ruchowa

Potrzebne materiały

- skserowane karty pracy (tyle, ile jest dzieci: 2)
- oraz nożyczki do ich rozcięcia na pół
- długopisy i kartki

Czas

- 1 godzina lekcyjna

Przebieg lekcji:

Wstęp 5–8 minut

Nauczyciel przedstawia tematykę zajęć poprzez interakcję z uczniami. Celem jest „wygenerowanie” odpowiedzi od uczniów i podsumowanie ich. Rezultatem tego krótkiego wstępu powinna być konkluzja, że grupa to osoby (wg różnych definicji, minimum dwie lub minimum trzy), które łączy jakiś wspólny cel, które wiedzą, że są w tej grupie, i które przez tę przynależność jakoś odróżniają się od osób do grupy nienależących.

Nauczyciel wprowadza temat: „Ja w grupie”, mówi, że podczas lekcji uczniowie będą brali udział w trzech ćwiczeniach.

Pyta na forum klasy, co to jest grupa. Zbiera odpowiedzi, wypisuje je na tablicy. Pyta, czy bycie w grupie jest ważne i dlaczego. Zbiera odpowiedzi, podsumowania wypisuje na tablicy. Nauczyciel syntetyzuje.

1.Ćwiczenie: Kim jesteśmy? 10–12 minut

Nauczyciel rozdaje uczniom kartę pracy (załącznik 1), na której wypisane są zdania dotyczące przynależności do różnych grup społecznych („Jestem synem lub córką / czyimś przyjacielem / człowiekiem...”) i prosi o zakreślenie tych zdań, które się odnoszą do nich samych. Każdy uczeń robi to indywidualnie. Następnie nauczyciel zbiera karty od uczniów, tasuje je i rozkłada na podłodze tak, by było widać zakreślone odpowiedzi. Każdy z uczniów ma za zadanie odnaleźć swoją kartę, podnieść ją i zatrzymać.

Dodatkowe informacje:

Dzieci zazwyczaj zaznaczają większość zdań, dopisując swoje. Kiedy karty są rozłożone na ziemi, zauważają, że zakreślili niemal te same zdania. Sama czynność odnajdywania swojej karty nie jest łatwa, bo jest wiele podobnych kart, uczniowie robią to, często rozpoznając swój pisak. Dzieci zauważają tym samym, że należą do wielu grup jednocześnie oraz że podobnie jest z kolegami/koleżankami – należą więc do wielu „My” jednocześnie. Dzieci zwykle okazują radość przy tym ćwiczeniu – cieszy je to, że należą do wielu grup, uświadamiają sobie kwestię wspólnoty, akceptacji, różności, dostrzegają, że często znajduje się ktoś, kto nie podziela ich upodobań.

Podsumowanie ćwiczenia:

Nauczyciel pyta uczniów na forum :

- 1) „Czy trudno było Wam znaleźć Wasze karty?”
- 2) „Dlaczego?/Dlaczego nie?” – zbiera odpowiedzi
- 3) „Czy wasze odpowiedzi są podobne, czy różne?”

Podsumowując wypowiedzi uczniów, nauczyciel mówi o tym, że

zdania zakreślone były często podobne dlatego, że wiele łączy dzieci – należą jednocześnie do różnych grup społecznych, nie-rzadko zdarza się tak, że lubią podobne rzeczy. Przynależność do jednej grupy czy kategorii nie wyklucza przynależności do innych. Nauczyciel mówi też, zgodnie z obserwacjami, że sporo odpowiedzi było podobnych, ale nie były one identyczne. Wiele nas łączy, ale też różnimy się. Każdy ma jakieś elementy, które go wyróżniają, sprawiają, że jest wyjątkowy.

2. Zabawa: Wejście do kręgu 10–12 minut

Nauczyciel prosi uczniów o odliczenie do pięciu lub w inny sposób dzieli uczniów na grupy mniej więcej 6-osobowe. Zabawa polega na tym, że każda z grup, chwytając się za ręce, ma utworzyć okrąg. W każdej grupie jednorazowo jedna osoba stoi poza kręgiem. Jej zadaniem jest dostać się do kręgu – może prosić o to, by koledzy i koleżanki ją wpuścili, może próbować siłą, sprytem, przekupstwem. Osoby w kręgu nic nie mówią, starają się zachować naturalnie. Jeśli ktoś uzna, że należy wpuścić osobę do kręgu, wpuszcza ją. Wszyscy uczestnicy po kolei są osobami „spoza kręgu”.

Podsumowanie zadania:

Uczniowie siadają (jeśli to możliwe, to w kole). Nauczyciel pyta,

czy podobała im się zabawa i dlaczego. Zbiera odpowiedzi. Pyta następnie, jak uczniowie się czuli, będąc poza kotem. Zbiera odpowiedzi. Podsumowując, mówi, że zabawa ta obrazuje bycie poza grupą i pokazuje, że mogą być z tym związane silne negatywne emocje.

3. Ćwiczenie: Jestem wyjątkowy/wyjątkowa 10–13 minut (lub więcej, w zależności od liczby uczniów w klasie)

Nauczyciel rozdaje uczniom puste kartki i prosi o wyjęcie długopisów. Mówi, żeby kartek nie podpisywać. Każdy z uczniów ma za zadanie opisać siebie, ale nie używając swojego imienia, natomiast na tyle dokładnie, by z opisu wynikało, kto to jest. Każdy uczeń ma napisać pięć zdań. Mogą to być zdania o tym, co lubi, czym się interesuje, co chętnie robi w czasie wolnym itp. Następnie nauczyciel zbiera kartki, tasuje je i tłumaczy, że będzie czytał, a uczniowie będą mieli zgadnąć, czyj to opis. Jeśli uczniowie się znają, będą zazwyczaj poprawnie odgadywać, kto kryje się za opisem.

Podsumowanie zadania:

Nauczyciel zauważa, że oprócz przynależenia do różnych grup społecznych, każdy z nas jest wyjątkowy, cechuje się specyficznymi cechami/zainteresowaniami/planami.

ZAŁĄCZNIK 1: KARTA PRACY

Jestem...

- synem lub córką
- siostrą lub bratem
- przyjaciółką
- koleżanką
- człowiekiem
- mieszkańcem Ziemi
- kimś, kto lubi czytać
- osobą, która lubi grać w gry komputerowe
- osobą, która lubi dostawać prezenty
- osobą, która lubi wakacje
- osobą, która lubi czasem poleniuchować
- osobą, która czasem o czymś zapomina
- osobą, która lubi .....(dopisz)
- osobą, którą cieszy.....(dopisz)
- osobą, która często myśli o.....(dopisz)
- osobą, która uwielbia.....(dopisz)
- osobą, która lubi jeździć (dokąd?) .....(dopisz)
- osobą, która lubi (jaki przedmiot w szkole?).....(dopisz)

ZAŁĄCZNIK 1: KARTA PRACY

Jestem...

- synem lub córką
- siostrą lub bratem
- przyjaciółką
- koleżanką
- człowiekiem
- mieszkańcem Ziemi
- kimś, kto lubi czytać
- osobą, która lubi grać w gry komputerowe
- osobą, która lubi dostawać prezenty
- osobą, która lubi wakacje
- osobą, która lubi czasem poleniuchować
- osobą, która czasem o czymś zapomina
- osobą, która lubi .....(dopisz)
- osobą, którą cieszy.....(dopisz)
- osobą, która często myśli o.....(dopisz)
- osobą, która uwielbia.....(dopisz)
- osobą, która lubi jeździć (dokąd?) .....(dopisz)
- osobą, która lubi (jaki przedmiot w szkole?).....(dopisz)

SCENARIUSZ LEKCJI

– GODZINA WYCHOWAWCZA

Poziom edukacyjny: gimnazjum

45 min

Temat: Ja w grupie / procesy grupowe

Opracowała: Natalia Banasik

Cele lekcji

- lepsze wzajemne poznanie i zrozumienie uczniów
- podniesienie motywacji do wspólnych działań
- aktywizacja uczniów
- integracja klasy

Metody i formy pracy

- burza mózgów
- rozmowa
- zabawa ruchowa
- praca w grupie

Czas

- 1 godzina lekcyjna

Przebieg lekcji

1. Wstęp ok. 10 minut

Nauczyciel przedstawia cele warsztatów. Pyta uczniów, co to jest zespół/grupa oraz jakie są korzyści pracy grupowej. Uczniowie dzielą się swoimi pomysłami – burza mózgów. Następnie nauczyciel podsumowuje odpowiedzi jeśli to możliwe, odnosząc się do wypowiedzi uczniów, co to jest grupa, jakie są korzyści wynikające z pracy zespołowej.

Grupę tworzą co najmniej 3 osoby (choć są teorie mówiące o tym, że już 2 osoby to grupa), które współdziałają ze sobą. Osiągnięcia w zespole zależą od sposobu współpracy. Każdy członek zespołu może czerpać ze wspólnego zasobu umiejętności i twórczo wykorzystywać różne perspektywy.

Nauczyciel może spytać, czy uczniowie znają jakieś przykłady (z życia szkoły, ze świata sportu itp.) --> rozmowa.

Korzyści z pracy zespołowej (najskuteczniejsze byłoby zebranie trafnych uwag uczniów i ich powtórzenie, odnosząc się do wypowiedzi

konkretnych uczniów: „Tak jak zauważyła Monika...”, „Tomek słusznie powiedział, że...”):

- nie powtarza się niepotrzebnie tych samych czynności;
- jest więcej pomysłów;
- członkowie zespołu wspierają się i motywują wzajemnie, bo mają wspólny cel;
- decyzje są szybciej podejmowane;
- jest większe zaangażowanie i lepszy efekt końcowy wspólnej pracy;
- synergia – wzajemne oddziaływanie na siebie członków zespołu, dzięki czemu efekt jest o wiele lepszy niż w sytuacji, gdy każdy działa osobno.

2. Ćwiczenie: wizytówka ok. 10 minut

Każdy uczeń ma kartkę papieru i długopis/flamastry. Zadaniem ucznia jest stworzenie wizytówki, która zawiera następujące informacje: ulubiony sposób spędzania wolnego czasu, ulubiona potrawa, ulubiona książka lub film, ulubione miejsce. Nauczyciel może rozpisać schemat wizytówki na tablicy. Następnie nauczyciel zbiera wizytówki, miesza i rozdaje losowo. Uczniowie sprawdzają, czy nie dostali swojej wizytówki. Ich zadaniem jest teraz odszukanie osoby, która przygotowała daną wizytówkę. Kiedy to się udaje, uczniowie prezentują na forum informacje zawarte na wizytówce, którą otrzymali. Nauczyciel zadaje pytania: „Czy trudno było stworzyć taką wizytówkę?”, „Co było łatwe, a co trudne?”, „Czy trudno było odnaleźć autora wizytówki?”.

3. Zabawa: trójkąt ok. 10 minut + 5 minut podsumowania

Nauczyciel poleca, by uczniowie wstali z krzeseł i ustawili się dowolnie w sali. Tłumaczy zasady zabawy: każdy wybiera sobie dwie osoby z grupy (nie mówi, kto to) i próbuje się ustawić względem nich w trójkącie równobocznym. Chodzi o to, by w stosunku do tych dwóch osób stać w równej odległości. Zabawa trwa dotąd, aż uczniowie przestaną się poruszać. (Każdy ma to samo zadanie, więc grupa przez kilka minut próbuje ustabilizować ruchomą sieć, co zazwyczaj się udaje).

Następnie nauczyciel porusza jedną wybraną osobę – znowu uczniowie będą się przesuwać, żeby ustawić się w trójkąty równoboczne. Zadanie można powtórzyć dwa, trzy razy.

Podsumowanie zadania:

Uczniowie siadają, nauczyciel pyta ich, co się wydarzyło i jak się czuli. Zbiera odpowiedzi. Tłumaczy, że uczniowie stworzyli system, w którym każdy ma swoje miejsce. System jest dynamiczny i zmienia się, a elementy w nim są współzależne. Kiedy jeden element się zmienia, zmienia się struktura całości.

4. Ćwiczenie: Jak tworzyć fajną klasę? ok. 10 minut

Jest to ćwiczenie podsumowujące zajęcia. Nauczyciel dzieli uczniów

na 4–5-osobowe zespoły. Zadaniem każdego z nich jest odpowiedź na pytanie: „Co możemy zrobić, aby w naszej klasie było fajnie?”. Następnie nauczyciel zbiera propozycje i zapisuje je na tablicy. Celem ćwiczenia jest pobudzenie do myślenia oraz sprowokowanie uczniów do refleksji, że każdy z nich ma wpływ na życie w klasie. Podsumowując, nauczyciel może dopowiedzieć pomysły, które się nie pojawiły, np.

- możemy stawiać sobie wspólne cele i razem zastanawiać się, jak je realizować.
- pamiętamy o tym, że wszyscy mamy ten sam cel.
- rozmawiamy ze sobą w taki sposób, żeby nikogo nie obrazić.
- rzucimy zadania do wykonania tak, by każdy wiedział, za co jest odpowiedzialny.

Jeżeli podczas wspólnej pracy pojawi się jakaś trudność, wszyscy wspólnie wymyślimy sposób, jak ją pokonać.

O FILMIE*

Inspirowana prawdziwymi wydarzeniami, poruszająca historia nauczyciela z liceum, który – aby zachować ukochaną pracę i przygotować uczniów do matury – ukrywa przed światem, że stopniowo traci wzrok.

Kacper (Andrzej Chyra), uwielbiany przez uczniów nauczyciel historii z liceum, zaczyna stopniowo tracić wzrok. Diagnoza lekarska nie pozostawia złudzeń. Mężczyźnie, z powodu wady genetycznej, grozi trwała ślepota. Początkowo załamany, ostatecznie postanawia ukryć przed światem zewnętrznym problemy zdrowotne, aby zachować pracę i doprowadzić swoich uczniów do matury.

Maciej Białek, którego losy zainspirowały historię Kacpra, to nauczyciel historii w VIII Liceum Ogólnokształcącym w Lublinie. Chorobę ukrywał przez wiele lat. Mimo utraty wzroku przez kolejne 15 lat uczył w szkole. Przekazywanie młodzieży wiedzy to jego pasja. Byli i obecni uczniowie Macieja Białka uważają go za niezwykle ciekawą i charyzmatyczną osobę. Jego zajęcia zawsze były urozmaicone, przecząc tezie, że historia bywa nudna. **Białek twierdzi, że stworzenie dobrych relacji z uczniami wymaga okazania im zainteresowania, szacunku i traktowania ich poważnie.** Historia Macieja Białka zainspirowała Jacka Lusińskiego do napisania scenariusza, bo sam Maciej stanowi inspirację dla innych. Jest przykładem na to, że w życiu spotykają nas różne doświadczenia, ale to od nas zależy, kim jesteśmy i czy jesteśmy szczęśliwi. „Ze zdziwieniem w pewnym momencie zrozumiałem, że to może być coś pasjonującego dla innych, że dla osób, które stają w trudnym momencie w swoim życiu, może być jakimś punktem odniesienia do podejmowania decyzji o walce o normalność i codzienność” – odpowiadał skromnie, zapytany o zainteresowanie filmowców jego historią.

* materiał promocyjny dystrybutora

ROZMOWA Z ANDRZEJEM CHYRĄ:

"WRESZCIE ZAGRAŁEM PORZĄDNEGO CZŁOWIEKA!"*

W „Carte blanche” mierzy się pan z historią Macieja Białka, lubelskiego nauczyciela, który ukrywał przed otoczeniem stopniową utratę wzroku. Historia wręcz niewiarygodna, a przecież prawdziwa...

„Carte blanche” inspirowany jest historią Maćka, nie odtwarza wiernie rzeczywistości, ale podstawowe rzeczy w niej zawarte są prawdziwe. To niezwykła historia człowieka postawionego w bardzo trudnej sytuacji życiowej, która paradoksalnie tylko go ubogaca. Bardzo często zdarza się, że gdy tracimy coś cennego, nagle uświadamiamy sobie, co tak naprawdę jest ważne. Że warto w pełni korzystać z życia dopóki tylko się da, czerpać z niego jak najwięcej.

Co zdecydowało o tym, że ostatecznie postanowił pan zaangażować się w ten projekt? Czego szuka pan w proponowanych rolach?

Staram się wybierać scenariusze, które proponują role niejednoznaczne, złożone, problematyczne. Mniej istotne jest to, czy mamy do czynienia z postacią negatywną, czy pozytywną. Ważne jest to, czy dana postać niesie w sobie rodzaj pewnego napięcia, czy ma jakiś ciekawy problem, który zainteresuje mnie, a potem również widza. Bo każdy film staram się sobie wyobrazić właśnie jego oczami i to jest dla mnie decydujące przy wyborze roli. „Carte blanche” to rzadki przypadek filmu, choć ostatnio jest coraz więcej takich scenariuszy, gdzie mamy do czynienia po prostu z ciekawą postacią, niekonwencjonalną, postawioną w trudnej sytuacji, która musi lawirować, walczyć. Tutaj mamy bohatera, który – wydawać by się mogło – ponosi klęskę, a przecież w efekcie wygrywa. Ta przewrotność jest w scenariuszu najcenniejsza.

W trakcie przygotowań do filmu miał pan okazję poznania Macieja Białka, który z wrodzonej skromności początkowo nie chciał angażować się w produkcję. Szczęśliwie udało się go przekonać. Czy mógłby pan przybliżyć kulisy spotkań z nim? Czy udało się wynieść z nich coś, co pozwoliło panu ukierunkować swoją postać?

To były bardzo ciekawe spotkania, Maciek jest bowiem osobą niezwykle pozytywną, obdarzoną bardzo dobrą energią. Wskazówek szukałem właśnie w jego usposobieniu, charakteryzującym się niesłychaną energią życiową, siłą charakteru i ogromnym poczuciem humoru. Spotkania z Maćkiem, a potem już praca na planie, na pewno pomogły mi uświadomić sobie, w jak trudnej sytuacji się znalazłem i jak dużo włożyłem w to, aby odnaleźć się w nowej rzeczywistości. Jest to dla nas niewyobrażalne, że świat mógłby nagle zacząć znikać nam sprzed oczu. Człowiek w tej sytuacji może postępować w najróżniejszy sposób, cała moralność, etyka idą w ką, zaczyna się walka o przetrwanie. Maciek przystał w końcu na pomysł zrobienia filmu o nim, bo jest to doskonała okazja, aby przyjrzeć się bliżej problemom ludzi z dysfunkcjami, których – my „zdrowi” – się obawiamy. Chcieliśmy pokazać normalność takiego człowieka, z całą jego skomplikowaną sytuacją życiową i walką, jaką musi stoczyć o tę swoją normalność. Czy to osoba sparaliżowana, głucha, czy ślepa – każdy chce być uważany za normalnego, nie chce być kimś szczególnym, chce zwyczajnie funkcjonować. Ten film ma na celu oswojenie naszych lęków związanych z osobami niepełnosprawnymi, ma przetamać tę strefę strachu, która nas od nich oddala. I tak jak ubiegłoroczne „Chce się żyć”, „Carte blanche” nie jest filmem, z którego wychodzi się zdotowanym, a raczej zbudowanym. To film, który dodaje skrzydeł.

Z roli w „Carte blanche” w szczególności powinien ucieszyć się pana ojciec, proszę wyjaśnić dlaczego?

Jeśli przyjrzeć się mojemu dorobkowi, to nie są to role ani przyjemne, ani łatwe, ani ładne. Mój ojciec często zadawał mi pytanie: dlaczego wreszcie nie mogę zagrać porządnego człowieka? Nie wiem jeszcze, czy ta rola jest spełnieniem tych marzeń, ale rzeczywiście Kacper Bielik jest postacią pozytywną, z którą widz chce się utożsamić, kibicuje jej. Mam nadzieję, że jest to rola, za którą lubi się aktora.

* Materiały promocyjne dystrybutora

"SZKOŁA ZA ZAMKNIĘTYMI OCZAMI"

PORUSZAJĄCA HISTORIA
MACIEJA BIAŁKA*

Maciej Białek, nauczyciel historii, przez lata ukrywał, że jest niewidomy. Bał się, że straci pracę.

Od osiemnastu lat uczy historii w VIII LO w Lublinie, nie widzi od dwunastu. Choruje na zwyrodnienie barwnikowe siatkówki, wzrok tracił stopniowo. Najpierw nie widział po zmroku, potem przestał rozróżniać kolory, kontury, aż do momentu, gdy przed oczami była tylko biała mgła. Tracił wzrok i uczył się szkoły na pamięć.

Jak usłyszeć szkołę

Pamiętał rozkład ławek w klasach i układ stolików w pokoju nauczycielskim. Budynek, do którego przychodził najpierw jako uczeń, a potem jako nauczyciel, teraz musiał zacząć słyszeć. Najłatwiej było na przerwach. Bo głośno i wiadomo, gdzie są uczniowie, można ich wyminąć. Po schodach schodził pewnie, bez trzymania się poręczy. Wchodząc do pokoju nauczycielskiego, przepuszczał koleżanki w drzwiach. Lekcję jak każdy nauczyciel zaczynał od sprawdzenia listy. – Powiedziałem, że pisanie mnie nuży, więc zatrudniłem jedną osobę jako osobistego asystenta, żeby robił przy kwitach. Dla dzieciaków to było coś nowego, atrakcja, później traktowały sprawę normalnie. Licealiści sprawdzali listę, wpisywali nieobecności i temat lekcji do dziennika. Niektóre klasy zaczął uczyć jeszcze wtedy, kiedy widział, potem uczniów rozpoznawał po chodzie i zary-

sylwetki, a w końcu tylko po głosie. Starat się zapamiętać, gdzie każdy siedzi i mówiąc do danej osoby, patrzeć w jej kierunku. W czasie zajęć chodził między ławkami. Jego lekcje przypominały akademickie wykłady, to uczeń decydował, co zanotuje w zeszyte. Białek śmieje się, że zawsze miał awersję do kredy – jeśli już korzystał ze szkolnej tablicy, to po to, żeby narysować wykres lub schemat. – Pamiętam kontury krajów, Księstwa Warszawskiego, Polski pierwszych Piastów...

Szelest ściągania i pyknięcia kości

Na sprawdzianach jak każdy nauczyciel pilnował, czy nikt nie ściąga. Słuchał. Odgłos pisania, przekładania kartki z jednej na drugą stronę, szelest spódnicy, otwieranego plecaka. – Uczniowie nie zdają sobie sprawy, że jak nie chodzą na WF, to ich szkielecik trzeszczy w czasie gwałtowniejszych ruchów. A te pyknięcia słyszeć – mówi Białek. Ściągawka najczęściej znalazła się pod kartką albo w ręku ucznia. Wystarczyło tylko przesunąć dłoń. Była uczennica: – W mojej klasie o tym, że historyk nie widzi, wiedziały chyba tylko trzy osoby. Ale oficjalnie nigdy się nie przyznał. Pamiętam, że kiedyś odpowiadałam ze ściągą na kolanach, ale nawet na nią nie spojrzałam, bo było mi głupio tak oszukiwać. Dlaczego? To facet z charyzmą, umiał złapać z nami kontakt. A jeśli komuś się upiekło? – Może myśleli: nie złapał mnie, bo mnie lubi albo nie chce mi psuć ocen na koniec semestru – przypuszcza Białek. Klasówki najczęściej czytał kolega Białka Wojciech Bogdan,

z którym znają się jeszcze ze studiów. – Czasami Maciek mówił: zaraz, zaraz, gdzieś to już czytałem, i odsyłał mnie do konkretnej książki albo podręcznika – opowiada Bogdan. Historyk brała nigdy nie poznał, ale przy jego łóżku stoi auto-lector, czyli przypominające skaner urządzenie, które przekłada czarny druk na mowę syntetyczną. Dziesięć lat temu złożyli się na nie przyjaciele. Auto-lector czytał podręcznik, ale o tym, jakie zdjęcia i rysunki są na stronach, ktoś musiał opowiedzieć. Żeby Biatek wiedział później, do czego odsyła uczniów. Momentem mobilizacji były rady pedagogiczne. Informacje o frekwencji i ocenach pisali Białkowi koledzy w domu, a on uczył się ich na pamięć, tak żeby wydawało się, że czyta z kartki. – Raz na półtora roku każdy musiał zrobić sprawozdanie z takiej rady. Wnioski były składane na piśmie, resztę zapamiętywałem, a w domu ktoś mi to łączył w całość. A jak coś trzeba było przeczytać? Prosiłem koleżankę. Mówiłem, że mam dzisiaj zapalenie spojówek i kiepsko widzę. Każdemu się może coś takiego zdarzyć, prawda? – mówi Maciej Biatek. – W końcu nauczyciel jest też aktorem. Wszystko można obrócić w żart, zbagatelizować. A moje koleżanki wiedziały, że mam kiepski wzrok. Więć uchodziło mi na sucho, jak czegoś nie zauważyłem albo wpadłem na kogoś. Czasami to wystarczało, ale niekiedy trzeba było się uciec do podstępów: – Poprosiłem pana konserwatora, żeby na tablicy w pokoju nauczycielskim przybił haczyk na wysokości klucza do klasy numer 12. Odliczając, wiedziałem, gdzie są kolejne. Dzienniki w drewnianych przegródkach poukładane były w kolejności alfabetycznej, co ułatwiało sprawę. Operacja zeza nie poprawiła nauczycielowi wzroku, ale dzięki temu ludzie nie zwracali już tak uwagi na jego oczy. – A w pracy myśleli, że lepiej widzę – dodaje Biatek. Całkowicie wtajemniczył tylko dwie koleżanki: biolożkę i katechetkę. Ich pomoc stała się bezcenna w czasie szkolnych wycieczek. W nieznanym terenie brał koleżankę pod rękę albo szedł blisko. – Obie dziewczyny były wtedy pannami, więc było trochę plotek w szkole na nasz temat. Świadectwa szkolne wypisywali koledzy. – O coś takiego nie mógłbym poprosić koleżanek ze szkoły, bo dotożyłbym im pracy.

Guzy i doty poza szkołą

Drogę z domu do szkoły znał na pamięć. Mieszka w pobliżu szkoły, dziesięć minut spacerkiem przez osiedle, ale z przejściem przez ruchliwą ulicę. Starat się iść chodnikiem jak najdalej od jezdni, słuchał, z której strony nadjeżdża samochód. Ale i tak zdarzało się, że nabił sobie guza, bo wszedł na znak, którego dzień wcześniej jeszcze nie było, albo potknął się o wystającą płytę w chodniku. Raz wpadł do wykopu zrobionego przy szkole. Gdy wyracał się na równej drodze, ludzie myśleli, że jest pijany, nikt nie pomagał mu się podnieść. Czasem wsiadł do złego autobusu i zamiast kwadrans, jechał godzinę. Dziewczyny, które zapytał na dworcu, o której odjeżdża pociąg, uwierzyły, że nie widzi, dopiero gdy rozbił sobie

głowę o filar, bo kazały mu iść do kasy „cały czas prosto”. – Zazwyczaj chodzę szybko, więc było i tak, że trzy razy w ciągu tygodnia rozciąłem sobie spodnie i skórę o betonową ławkę, którą pijaczkowie uwielbiają wystawiać na środek chodnika – mówi nauczyciel.

Tablica okulistyczna na pamięć

Poważnym kłopotem okazały się okresowe badania pracownicze. Odkładał wizytę na ostatnią chwilę, bał się, że w obcym otoczeniu będzie mu trudniej ukryć prawdę. Do przychodni szedł z kimś, ale do gabinetu lekarskiego musiał już wejść sam. Ustawienia liter z tablicy okulistycznej nauczył się na pamięć. Nikt się nie zorientował, a bardziej szczegółowego badania nie było. Oddawał krew, a nawet złożył podpis w zeszytce, którego nie widział. – To była rola mojego życia – mówi. Grając w ukochanego brydża, żeby rozróżnić karty, najpierw stawiał obok siebie jedną lampkę, dwie, potem trzy. Wreszcie musiał z brydża zrezygnować, bo nie widział kart. – Maciek długo nie chciał się pogodzić z tym, że jest niepełnosprawny. W grupie przyjaciół ciągle naciskaliśmy na niego, żeby powiedział w szkole, że nie widzi. No i żeby wreszcie wychodził na miasto z białą laską w ręce – mówi Wojciech Bogdan.

Laskę dla niewidomych Biatek kupił sobie dopiero wtedy, kiedy przeprowadził się na drugi koniec miasta. – To było przetamanie mojej własnej psychologicznej bariery. Pierwszy raz przyszedł z nią do szkoły 1 września, gdy już było wiadomo oficjalnie, że jest całkowicie niewidomy. Prawda wyszła na jaw na wycieczce dla nauczycieli. Niechcący nadepnął na sukienkę jednej z koleżanek, a potem na coś wpadł. Usłyszał: „Chodzisz, jakbyś nie widział”.

Wtedy się przyznał. Szok, niedowierzenie. Obawiał się rozmowy z dyrektorką szkoły. Poprosił jej zastępczynię, żeby przygotowała mu grunt. Biatek: – Ponad dziesięć lat temu nie było klimatu tolerancji dla pracujących osób niepełnosprawnych. Bałem się, że orzeczenie o niepełnosprawności będzie wiązało się z zakazem pracy w zawodzie. I bałem się, jak taką wiadomość przyjmie moja dyrektorka, czy mnie nie zwolni. Dyrektorka Barbara Wysocka: – Maciek zawsze miał słaby wzrok, ale nie podejrzewaliśmy, że może nie widzieć w ogóle. Dla mnie ważne było, że ma dobry kontakt z młodzieżą i radzi sobie z obowiązkami. Maciek Biatek dalej uczy historii w liceum. W ogóle zmieniło się niewiele.

– Tylko pierwszy dzień po wakacjach jest zawsze trudny, bo do wszystkiego trzeba się od nowa przyzwyczajać. Ale nie narzekam – mówi Biatek.

* Materiały promocyjne dystrybutora

WIĘCEJ NIŻ LEKCJA, WIĘCEJ NIŻ KINO

rozmowa z Karoliną Śmigiel
i Kamilą Tomkiel z zespołu
Nowych Horyzontów Edukacji
Filmowej

Dlaczego edukacja filmowa jest ważna?

Kamila Tomkiel: Może zaczniemy od tego, czym edukacja filmowa jest. To nie tylko historia filmu, analiza języka filmowego, filmowej formy, ale przede wszystkim sposób na opowiadanie o rzeczywistości, która nas otacza, ważnych tematach i problemach, z którymi każdy prędzej czy później się będzie mierzył. Edukacja filmowa wykorzystuje język obrazów, który jest bliski młodym ludziom, najbardziej popularny, dostępny i zrozumiały. Z tym właśnie językiem spotykają się najczęściej. Poza tym wspólne oglądanie filmów pozwala zdobyć doświadczenie, którym łatwo podzielić się w dyskusji i porównać swoje spostrzeżenia z obserwacjami rówieśników. Nie zapominajmy, że edukacja filmowa to także spotkanie z ciekawymi filmami w wyjątkowej przestrzeni lokalnego kina.

Do kogo skierowany jest program: Filмотeka Szkolna. Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej?

Karolina Śmigiel: Nasi najmłodszy widzowie to przedszkolaki. Przygotowujemy również program dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Nie zapominamy też o dorosłych, którzy są przewodnikami dla młodych widzów po świecie

filmu. Proponujemy specjalne projekty dla nauczycieli, pedagogów, rodziców i opiekunów.

Czy to program skierowany tylko do wychowawców i polonistów? Jakie korzyści zyska nauczyciel przystępujący do projektu?

KŚ: Absolutnie nie! To program dla każdego nauczyciela, który dostrzeże potencjał filmu jako narzędzia do pracy z młodymi ludźmi. Myśląc o edukacji filmowej, zazwyczaj wiąże się ją z uzupełnieniem lekcji języka polskiego. Co jest oczywiście prawdą, natomiast Filмотeka Szkolna. Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej to również propozycja dla nauczycieli przedmiotów humanistycznych, społecznych oraz dla wychowawców. Przygotowując merytorycznie nasze spotkania w kinach, wskazujemy na powiązania z podstawą programową wielu przedmiotów. Oprócz języka polskiego są to WOS, WOK czy historia, geografia, etyka i religia.

Program NHEF ma już swoją tradycję. Jak to się zaczęło? Kto za tym wszystkim stoi?

KT: Tak, NHEF to już ponad 10 lat projekcji w kilkudziesięciu mia-

DZIECIAKI NA HORYZONCIE

To kampania Stowarzyszenia Nowe Horyzonty skierowana do najmłodszych widzów, ich promocja, dystrybucja i wspieranie produkcji filmów dla dzieci. Zależy nam na tym, aby w Polsce coraz częściej gościło na ekranach ciekawe i mądre kino dla dzieci. Jego wartością są wyjątkowe historie, niezwykła estetyka i potencjał, który można wykorzystać w pracy i zabawie. W ramach kampanii „Dzieciaki na horyzoncie” wprowadzamy więc do kin jako dystrybutor filmy dla młodych widzów, prowadzimy warsztaty dla twórców FILMS FOR KIDS.Pro, których celem jest tworzenie polskiego kina dla dzieci i młodzieży, organizujemy edukację filmową, festiwale, przeglądy i warsztaty – wszystko pod znakiem dobrego kina dla najmłodszych.

Więcej informacji:

www.dzieciakinahoryzoncie.pl

www.facebook.com/dzieciakinahoryzoncie

dzieciaki na horyzoncie

stach w Polsce. Wszystko zaczęło się w warszawskim kinie Muranów, które do dziś jest dla nas wyjątkowym miejscem. Od kilku lat działamy w kilkudziesięciu kinach, wyświetlając w każdym roku szkolnym ponad 200 tytułów i gromadząc na comiesięcznych spotkaniach 30 000 widzów. Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej to jeden z wielu projektów Stowarzyszenia Nowe Horyzonty – organizacji pozarządowej, organizatora festiwalu filmowych T-Mobile Nowe Horyzonty i American Film Festiwal oraz dystrybutora kina artystycznego w Polsce. W ramach naszego stowarzyszenia dział edukacji zajmuje się projektami kierowanymi do młodych widzów. Najstarszym i największym takim przedsięwzięciem są właśnie Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej, będące także częścią kampanii społecznej „Dzieciaki na horyzoncie”. W jej ramach nasz 9-osobowy zespół pracuje nad wieloma innymi projektami: Festiwalem Filmowym Kino Dzieci, dystrybucją kinową filmów dla najmłodszych, programem FILMS FOR KIDS.Pro, który ma na celu rozwijanie i wspieranie produkcji filmów dla dzieci w Polsce, warsztatami filmowymi dla uczniów i nauczycieli (Film na Horyzoncie, Akademia Nowe Horyzonty).

Skąd nauczyciel ma się dowiedzieć, że dany film jest odpowiedni dla jego klasy?

KT: Filmy, które mamy w programie, łączymy w cykle. Już sam ten podział sugeruje, pod jakim kątem będziemy omawiać poszczególne tytuły. Część cykli, takich jak „Kino polskie, analiza filmu” czy „Między tekstami kultury” wybierana jest głównie przez polonistów i nauczycieli wiedzy o kulturze. Inne – „Świat współczesny”, „Wielokulturowość”, „Młodzi w obiektywie” to serie, które cieszą się uznaniem wychowawców, ale również nauczycieli historii, WOS-u, etyki, geografii. Wszystkie cykle – składające się z 7 spotkań w kinie, odbywających się raz w miesiącu – konsultujemy z nauczycielami, szukamy powiązań każdego filmu z podstawą programową różnych przedmiotów, pomagamy w konstruowaniu własnych programów nauczania. Pracujemy też z psychologami i pedagogami, którzy pokazują,

jakie tematy poruszać z uczniami w trakcie godzin wychowawczych. Na naszej stronie www.nhef.pl można znaleźć materiały dydaktyczne, scenariusze lekcji, analizy psychologiczne i propozycje prac plastycznych dla najmłodszych. Zawsze jesteśmy otwarci na opinie nauczycieli. Możemy wspólnie z nauczycielem opracować cykl spotkań dostosowany do zainteresowań i potrzeb jego uczniów. Kontakt z nauczycielami jest dla nas bardzo ważny. Korzystamy z ich opinii i uwag, co roku zmieniając program tak, by im najlepiej służył i wspierał ich w pracy z uczniami.

Obecnie prawie każda instytucja prowadzi programy edukacyjne. Czym NHEF różni się od innych tego typu projektów?

KŚ: To prawda, oferta edukacyjna na rynku jest szeroka i sami nie możemy się nadziwić, jak nauczyciele się w tym odnajdują (śmiech). Nasz program to jednak więcej niż tylko okazjonalne wizyty w kinie. Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej to propozycja regularnej pracy z filmem przez cały rok szkolny, kompleksowej i pogłębionej, która nie przeszkadza, a uzupełnia realizację podstawy programowej. Ważne, by dać młodym widzom szansę na spotkanie z wyjątkowym filmem już teraz, żeby w przyszłości sami mieli oni odwagę sięgając po kino opierające się wszechobecnym modom. Cały czas modyfikujemy nasz program, tak aby uczniowie niezależnie od wieku mieli możliwość spotkania się z filmem niezwykłym, który długo po seansie nie pozwala o sobie zapomnieć. Nasze hasło na nowy rok szkolny to: „Więcej niż lekcja, więcej niż kino”, które dobrze oddaje charakter naszego programu. Uczniowie oglądają filmy w innej przestrzeni niż obszar szkolny, nabywają umiejętności społecznych i biorą udział w projekcie z rówieśnikami z innych klas i szkół, ucząc się, jak wspólnie doświadczać filmu.

FILMOWY ROK SZKOLNY, CZYLI NASZE PROJEKTY

Działamy według kalendarza roku szkolnego. Jesień to dla nas czas startu dwóch dużych i ważnych projektów – Festiwalu Filmowego Kino Dzieci oraz Nowych Horyzontów Edukacji Filmowej. Druga edycja FF Kino Dzieci w 2015 roku zawita ponownie w kilkunastu miastach. Nasza edukacja filmowa zagości, jak co roku, w ponad 40 kinach w całej Polsce.

W trakcie roku szkolnego zapraszamy warszawskich i wrocławskich nauczycieli do udziału w „Wychowaniu w kinie” oraz rodziców na zajęcia w ramach „Wychowania z filmem”. Warsztaty psychologiczno-wychowawcze służą omówieniu prezentowanych w filmach tematów oraz inspirują do rozmów i zajęć z najmłodszymi.

Organizujemy również przeglądy filmowe. Najnowszy z nich – Tydzień Kina Francuskiego – już za chwilę zawita w 10 miastach. Wakacje to z kolei czas, kiedy zapraszamy na Letnią Akademię Nowe Horyzonty, czyli kilkuniedniowe warsztaty dla nauczycieli podczas MFF T-Mobile Nowe Horyzonty.

Więcej informacji:

www.kinodzieci.pl

Wspomniała Pani, że projekt cały czas się zmienia. Jakie modyfikacje przygotowaliście na rok szkolny 2015/2016?

NOWE HORYZONTY EDUKACJI FILMOWEJ – WIĘCEJ NIŻ LEKCJA, WIĘCEJ NIŻ KINO

Filmoteka Szkolna. Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej to całoroczne projekcje kinowe dla uczniów, realizowane w ramach cykli tematycznych dostosowanych do wszystkich etapów edukacyjnych. Każdy pokaz poprzedza prelekcja multimedialna wprowadzająca uczestników w tematy podejmowane w danym filmie. Do każdego tytułu przygotowujemy specjalnie dla nauczycieli obszerne materiały dydaktyczne do wykorzystania podczas zajęć szkolnych. Cały program NHEF jest zgodny z podstawą programową i rekomendowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz kuratoria oświaty.

Więcej informacji:

www.nhef.pl

www.facebook.com/nhef

KT: Pierwsza zmiana to oczywiście nowe tytuły, część z nich kupujemy specjalnie do programu, szukając ich na festiwalach, innych europejskich programach edukacyjnych. Każdy film konsultujemy z nauczycielami. Bardzo ważne są dla nas ich opinie i uwagi. Wspólnie z nimi opracowaliśmy nowe cykle uzupełniające program nauczania dla klas I i IV (szkoła podstawowa) oraz I gimnazjum. W kolejnych latach będziemy rozwijać ten pomysł, przygotowując propozycje dla pozostałych klas. To rozwiązanie sprawdza się doskonale w szkołach ponadgimnazjalnych, gdzie cykle „Między tekstami kultury” cieszą się niezwykłą popularnością. Na podstawie sugestii nauczycieli szykujemy też nową odsłonę strony internetowej projektu (www.nhef.pl), która będzie zawierała wszystkie potrzebne nauczycielowi informacje na poziomie wyboru cyklu, filmów, a także ułatwi zgłoszenie do projektu.

Jak zatem przystąpić do programu? Czy to skomplikowany proces?

KŚ: Nie! To banalnie proste. Wystarczy wejść na naszą stronę www.nhef.pl, gdzie jest dostępna cała oferta. Każdy nauczyciel krok po kroku z łatwością dokona wyboru cyklu i zarezerwuje miejsce w kinie dla swoich uczniów. Zapisy startują już 27 kwietnia!

Czy poza rokiem szkolnym organizujecie także inne inicjatywy filmowe dla dzieci i młodzieży?

KT: Jest tego tak dużo, że nie wiem, od czego zacząć. Wspominaliśmy już o Festiwalu Kino Dzieci. To nasze najmłodsze

dziecko. Pracujemy też nad drugą edycją festiwalu, który 26 września 2015 roku zagości w kilkunastu miastach w Polsce. Znaleźliśmy wiele ciekawych tytułów, którymi chcemy podzielić się z naszą publicznością. Jeszcze w tym roku szkolnym zapraszamy uczniów i nauczycieli na podsumowanie roku szkolnego 2014/2015 z kinem francuskim. Naszą tradycją są coroczne przeglądy kinematografii narodowych. Spotykaliśmy się już z kinem skandynawskim, holenderskim, duńskim, w tym roku zaś Bonjour La France! A na Dzień Dziecka wyjątkowa niespodzianka dla najmłodszych, w naszych kinach zagospodarujemy ekranizacje najpiękniejszych książek Astrid Lindgren. Tak, tak, klasyka gatunku (śmiech). Mamy nadzieję, że będzie to znakomita okazja do tego, by kolejne pokolenie poznało ulubionych bohaterów swoich rodziców.

A co z nauczycielami? Czy oni także znajdą coś dla siebie?

KŚ: O nauczycielach nie zapominamy nigdy. Wyjeżdżamy z nimi na wakacje. Co roku w niezwykle kreatywnej atmosferze festiwalu T-Mobile Nowe Horyzonty nauczyciele wymieniają doświadczenia, zdobywają umiejętności praktycznej pracy z filmem, spotykają się z gośćmi ze świata filmu. A wszystko to w ramach Letniej Akademii Nowe Horyzonty. Uwaga, zapisy już za chwilę. Szczegóły na naszej stronie. A po powrocie z wakacji nauczycieli czekają warsztaty psychologiczno-wychowawcze „Wychowanie w kinie”, a

BONJOUR LA FRANCE! PRZEGLĄD FILMÓW FRANCUSKICH

Na najbliższe wydarzenie – przegląd kinematografii francuskiej – zapraszamy nie tylko nauczycieli i uczniów, którzy brali już udział w naszym projekcie NHEF. Udział w przeglądzie umożliwi uczniom szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych poznanie elementów francuskiej historii, kultury, obyczajowości. W trakcie przeglądu pokażemy młodym widzom wielowymiarową Francję i filmy, które ukażą życie ich rówieśników – bliskie, ale jednocześnie różne od ich własnego.

Szczegółowy program już wkrótce na stronie:

www.nhef.pl

dla rodziców „Wychowanie z filmem”. Wielki potencjał edukacyjny, jaki tkwi w kinie, doceniają dzisiaj zarówno nauczyciele, jak i rodzice. Dorośli, biorąc udział w seansach z dziećmi, czerpią inspirację do wspólnej nauki i zabawy. Odwołując się do konkretnych sytuacji lub bohaterów, opiekunowie otrzymują narzędzie pomocne w rozwiązywaniu problemów i budowaniu więzi społecznych.

**ZAPISZ SWOJĄ KLASĘ NA PROGRAM FILMOTeka SZKOLNA.
NOWE HORYZONTY EDUKACJI FILMOWEJ 2015/2016**
Zapisy startują 13 kwietnia 2015 roku, formularz rejestracyjny dostępny na stronie www.nhef.pl

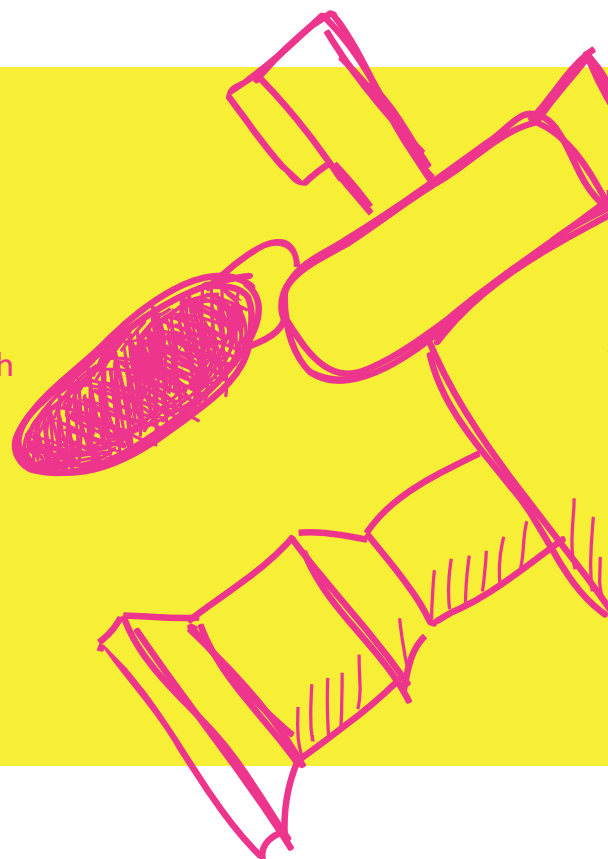
WIĘCEJ NIŻ LEKCJA WIĘCEJ NIŻ KINO

www.nhef.pl

Filmoteka Szkolna. Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej to całoroczne projekcje kinowe dla uczniów, realizowane w ramach cykli tematycznych dostosowanych do wszystkich etapów edukacyjnych.

NHEF TO:

- ogólnopolska edukacja filmowa
- różne cykle tematyczne dla każdej z 4 grup wiekowych
- ponad 200 pięknych i mądrych filmów
- multimedialne prelekcje przed każdą projekcją
- dyskusje po każdym filmie
- warsztaty kreatywne dla najmłodszych
- konteksty dostosowane do podstawy programowej
- baza materiałów dydaktycznych dla nauczycieli

**ZAPISY NA ROK SZKOLNY
2015/2016 od 27 kwietnia
więcej informacji:**

**www.nhef.pl,
www.facebook.com/NoweHoryzontyEdukacjiFilmowej**

Nie jesteś samotną wyspą

– o znaczeniu grupy w życiu młodego człowieka

Na czym polegają zasady, którymi rządzi się grupa? Jak powstają normy grupowe? Co decyduje o pozycji człowieka w grupie? Jak przynależność do grupy może wpływać na psychikę?

Grupa rówieśnicza jest bardzo ważnym elementem dla rozwoju emocjonalnego i społecznego młodego człowieka. Ma niebagatelny wpływ na proces socjalizacji i kształtowania tożsamości. Okres dojrzewania to czas, gdy słabnie autorytet dorosłych – nauczycieli i rodziców – a znaczenia nabierają ocena oraz opinie kolegów i koleżanek.

Ze względu na to, że temat procesów grupowych i ról w grupie jest bardzo ważny dla młodych ludzi w wieku 10–15 lat, filmy pokazywane w ramach programu Filmoteka Szkolna. Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej, bardzo często się do niego odwołują. To istotne zagadnienie niezależnie od szerokości geograficznej. Filmy pokazywane młodym widzom w programie to współczesne produkcje z różnych stron świata. Ich bohaterami są ludzie w wieku odbiorców, mają podobne problemy i wątpliwości, w związku z tym rzeczywistość, która ich otacza, jest łatwo rozpoznawalna i identyfikowalna dla widzów. Przestrzeń, w której rozgrywają się filmy z programu NHEF, stanowi często szkoła, która wbrew pozorom jest bardzo podobna w Polsce, Holandii, Szwecji czy Norwegii. To kino pokazuje zatem bardzo uniwersalne i zrozumiałe problemy rzeczywistości szkolnej – relacje w klasie, role, jakie przyjmują poszczególne osoby w grupie, znaczenie szkoły, nauczyciela i rodzica w procesie grupowym oraz łagodzeniu konfliktów. Między innymi tym zagadnieniom poświęcone są również prelekcje poprzedzające filmy pokazywane w ramach programu Filmoteka Szkolna. Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej, jak również dotyczą ich materiały dydaktyczne, scenariusze lekcji oraz analizy psychologiczne, które nauczyciele mogą wykorzystać w szkole.

W pracy z grupą niebagatelną rolę odgrywa charyzma i autorytet nauczyciela, którego budowanie u nastolatków jest bardzo trudne. Tego doświadcza Kacper, główny bohater filmu „Carte Blanche” (reż. Jacek Lusiński, Polska 2014). Inspirowana prawdziwymi wydarzeniami, poruszająca historia nauczyciela z liceum, który – aby zachować ukochaną pracę i przygotować uczniów do matury – ukrywa przed światem, że stopniowo traci wzrok. Kacper to przykład niezwykle empatycznego człowieka, całkowicie oddającego się swojej pracy z młodzieżą. Jego postawa, autorytet i chęć dzielenia się wiedzą są czynnikiem integrującym dla grupy, co szczególnie widać w momencie, gdy jako klasa spotykają się po raz ostatni i dziękują Kacprowi za przygotowanie do matury. To również grupa, która tworzy własny kodeks postępowania podyktowany warunkami, w jakich przyszło jej funkcjonować. Maciej Białka, który jest pierwowzorem dla filmowego bohatera, w wywiadzie dla „Gazety Wyborczej” opowiadał o tym, że w jego klasie nikt nie ściągał, bo uczniowie uznali to za nieuczciwe w momencie, gdy ich nauczyciel jest niewidomy. Roli autorytetu nauczyciela w scalaniu grupy poświęcono już wiele filmów, ale w życiu również znaleźć można sporo takich przykładów. Niezaprzeczalnie nauczyciel ma wielkie znaczenie w kształtowaniu grupy i jej funkcjonowaniu.

Jak można zmienić grupę i rządzący nią porządek? Co wynika ze zderzenia indywidualizmu i grupowego konformizmu?

Odpowiedzi na te pytania można szukać w przeznaczonym dla gimnazjalistów (cykl „Kino współczesne”) szwedzkim filmie „Tysiąc razy silniejsza” (reż. Peter Schildt, 2010). Choć konstrukcją

przypomina on typowe amerykańskie kino młodzieżowe, bardzo się na jego tle wyróżnia, przełamując tę popularną konwencję. To niskobudżetowa produkcja, która zamiast charakterystycznych wątków miłosnych proponuje spojrzenie na relacje społeczne w grupie rówieśników. Historia klasy, gdzie chłopcy zdecydowanie dominują nad dziewczętami (reżyser sugeruje, że to sytuacja nader częsta zarówno w filmach, jak i życiu). Sytuacja zmienia się, gdy do klasy dołącza Saga, która ze względu na pracę rodziców wychowywała się poza Szwecją. Jej zachowanie, zadawane pytania, sposób udzielania się w dyskusjach powoduje niemałe zamieszanie, podważa istniejący porządek i prowokuje do myślenia na temat ról społecznych zarówno dziewczyn, chłopców, jak i nauczycieli. Postawa Sagi, ale również jej kolegów i koleżanek pokazuje, że przynależność do grupy ma zarówno swoje zalety: poczucie bezpieczeństwa i siły, łatwość we wspólnym osiągnięciu celów, zapobieganie samotności (rola przyjaźni i koleżeństwa), wspólnota ideałów; jak i wady: rezygnacja z własnego indywidualizmu, dobro grupy jest zazwyczaj ważniejsze niż dobro jednostki, przynależność do grupy często wymaga podejmowania wyznaczonych przez grupę ról społecznych (np. ról ptaczych). A co jeśli relacje w grupie wiążą się z przemocą? W przeznaczonym

Okres dojrzewania to czas, gdy słabnie autorytet dorosłych - nauczycieli i rodziców - a znaczenia nabierają ocena oraz opinie rówieśników.

dla klas 4–6 szkoły podstawowej filmie „Twardziele” (Norwegia 2013) bardzo znanego norweskiego reżysera filmów dla dzieci, Christiana Lo, poznajemy jedenastoletniego Modulfa, który myśli o sobie jako o superbohaterze. Codziennie jest zastraszany przez silniejszych uczniów. Akceptuje to, ponieważ wydaje mu się, że w ten sposób ostanta przed ich agresją inne dzieci. Dopiero nowa koleżanka z klasy – Lise – uświadamia mu, że to nie jest dobra droga, by stawić czoło przemocy. Wspólnie postanawiają zmienić realia panujące w szkole. Film daje możliwość podjęcia tematu wykluczenia z grupy, nierównego traktowania przez grupę tych, którzy są poza nią, siłę, którą daje przynależność do grupy i którą nie zawsze mądrze się wykorzystuje (np. wskazywanie wspólnego wroga, co spaja grupę). Przy okazji omawiania tego filmu warto zwrócić uwagę dzieci na formę przemocy, jaką jest izolowanie kogoś np. od zabawy, kontaktu, obgadywanie, niszczenie rzeczy innych osób.

Podobnego tematu dotyczy również film z programu gimnazjalnego – holenderski „Bluebird” (reż. Mijke de Jong, Holandia 2004, cykl „Młodzi w obiektywie”). Jak pisze w analizie psycholog Adam Gąsecki: „Bluebird, czyli ptak niebieski. Mógłby być też żółty, pomarańczowy, zielony. Byłby nie szary, bo to by znaczyło, że jest odmiennego koloru niż stado. O takim »odmieńcu« (bynajmniej nie w znaczeniu polskiej

metafory »niebieskiego ptaka« jako lekkoducha) opowiada Bluebird: o Merel, nad wyraz dojrzałej i samodzielnej jak na swój wiek dwunastolatce z Hagi, którą »stado«, czyli koledzy i koleżanki ze szkoły, w zasadzie bez powodu postanawia »zadziobać« (analiza dostępna jest na stronie w bazie filmów na www.nhef.pl). Na czym polega prześladowanie osoby (lub grupy osób) przez większość? Co się dzieje, gdy spirala szykan narasta? Bardzo często dzieci lub nastolatki, które są szykanowane przez otoczenie, czymś się wyróżniają (Merel – bohaterka filmu – to pilna uczennica). Trudno nawet znaleźć jakiś namacalny powód tych prześladowań. Znowu działa siła zgranej grupy, która, by poczuć się silniejszą, szuka wroga, rozładowuje w ten sposób frustrację lub stara się sama sobie zaimponować i kieruje swoją agresją na niewinną ofiarę. Często taka ofiara bywa samotna, a wykluczający są „silniejsi” nierzadko przez sam fakt działania w grupie. Film „Bluebird” łamie stereotyp ofiary. Bohaterka jest wzorową uczennicą, z dobrego, troskliwego domu, zdolną, oddaną swoim pasjom. Z tego względu widzom może łatwiej będzie dostrzec, że odmienność nie musi pociągać za sobą bycia gorszym. Grupa rzadko bywa jednorodna, co wiąże się z rywalizacją pomiędzy jej członkami. W grupie przyjmujemy różne role: szefa, eksperta, mediatora, strażnika itd. O rywalizacji o pozycję lidera traktują dwa filmy dla klas 4–6 szkoły podstawowej: „Mecz życia” (reż. Katarina Launing, Norwegia 2014, cykl „Młodzi w obiektywie”) oraz „Wojna na deski” (reż. Margien Rogaar, Holandia 2014, cykl „Kino współczesne”). Norweski film opowiada o Anji, która jest niezwykle pewną siebie dziewczyną uwielbiającą grać w piłkę nożną. Jej kolega z klasy – Jonas – uważa, że nie jest to sport dla dziewczyn. Anja wykorzystuje swoje poczucie hu-

moru, by udowodnić przemądrzałemu chłopakowi, że nie ma racji. Nastolatka nie traci energii i optymizmu, nawet gdy zostaje u niej zdiagnozowana biacaczka. Anja i Jonas to typowy duet, który rywalizuje o przywództwo w grupie. Anja próbuje zaskarbić sobie sympatię grupy pewnością siebie i wewnętrzną siłą, z kolei Jonas to typowy buntownik. Wszystko zmieni się, gdy tę dwójkę potoczy miłość i wspólna walka z chorobą dziewczyny. Podobnej sytuacji dotyczy film „Wojna na deski”. Dwóch przyjaciół jedzie na coroczny obóz, na którym budują obozowisko. Ziggy i Bas od lat się przyjaźnią i zawsze należeli do tej samej paczki. Tego lata sytuacja się zmieni – po raz pierwszy staną naprzeciwko siebie, próbując zbudować własne grupy, które będą ze sobą konkurować. Ta niezwykle ciepła, familijna opowieść traktuje o sile przyjaźni, zazdrości i rywalizacji. Oba filmy pokazują, co się dzieje z grupą, gdy dzieli się ona na nieprzyjacielskie obozy, jak ważne w rywalizacji jest wyrażanie swoich emocji, poglądów z szacunkiem do przeciwnika. Otwierają one pole do rozmowy, jak prowadzić mądrze dyskusję, by nie ranić drugiego człowieka. Na przykładzie tematu grupy i procesów grupowych widać, że film może stanowić ważny punkt wyjścia do próby diagnozy tego typu zjawisk we własnym otoczeniu. Wspólne oglądanie (w grupie rówieśniczej, z nauczycielem) to możliwość wejścia na podobny poziom emocji, które stają się płaszczyzną do wymiany poglądów i dyskusji. Identyfikacja z problemami filmowych bohaterów, odnalezienie w ich historiach własnego losu to znakomita płaszczyzna, by o tych problemach rozmawiać, zauważać je i analizować. Film tę rozmowę w znakomity sposób inicjuje i ułatwia. Często filmy mogą stanowić też źródło inspiracji do rozwiązania tych problemów. Warto przyglądać się im wspólnie.

Zanurzymy się w filmie!

kino dzieci

festiwal filmowy, 26.09–04.10.2015

**Zapraszamy na II edycję
Festiwalu Filmowego**

Więcej informacji na stronie kinodzieci.pl

NAJWYŻSZA JAKOŚĆ, BEZPIECZEŃSTWO I PEWNOŚĆ WŁAŚCIWEGO WYBORU

RAZEM
DLA
EDUKACJI

ISBN 978-83-267-2351-3

9 788326 723513

58 322 45 45 z telefonów
komórkowych i stacjonarnych,
godziny pracy infolinii 8:00-19:00 pn-pt

www.edubudzik.pl
kontakt@edubudzik.pl
nowaera@nowaera.pl

Nowa Era Sp. z o.o.
Aleje Jerozolimskie 146 D
02-305 Warszawa

